

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

BÜYÜME KORKUSU, SORUMLULUK VE
SOMATİZASYON ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nihal AYDIN

Lefkoşa

Haziran, 2024

NIHAL AYDIN

**BÜYÜME KORKUSU, SORUMLULUK VE
SOMATİZASYON ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS

2024

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

BÜYÜME KORKUSU, SORUMLULUK VE
SOMATİZASYON ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nihal AYDIN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ezgi ULU

Lefkoşa

Haziran, 2024

Onay

Nihal AYDIN tarafından hazırlanan “**Büyüme Korkusu, Sorumluluk ve Somatizasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Klinik Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak .06.06.2024 tarihinde kabul edilmiştir.

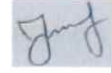
Jüri Üyeleri

Adı – Soyadı

İmza

Jüri Başkanı:

Doç. Dr. Hande ÇELİKAY

Jüri Üyesi:

Prof. Dr. Aşkın KİRAZ

Danışman:

Doç. Dr. Ezgi ULU

Anabilim Dalı Başkanı Onayı

06/06/2024

Doç.Dr.Meryem KARAAZİZ

Ünvan, Ad-Soyad

Anabilim/Anasanat Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

/ /2024

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can Başer

Enstitü Müdürü

Etik İlkelerine Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Nihal AYDIN

06/06/2024

Teşekkür

Tez çalışmamın her aşamasında sevgiyle, sabırla ve özveriyle bana yardımcı olan, çağdaş bilim insanı anlayışıyla bilgilerini bizlerle cömertçe paylaşan, örnek aldığım değerli danışman hocam Doç.Dr. A.Ezgi ULU ya, eğitim süresince danışmanınız olarak, bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Dr. Bingül HARMANCI'ya, Güzel enerjisiyle staj ve makale sürecinde bilgisiyle, kalbiyle yanımda olan ve destekleyen Doç.Dr.Meryem KARAAZİZ' e Eğitim süresinde desteklerini ve bilgilerini gönülden paylaşan sevgili hocalarım Yrd.Doç.Dr.Ayşe BURAN ve Dr.Fahriye BALKIR' a ,her daim yanımda olan ,sevgili aileme ve Kıbrıs'ta kaldığım sürede bensiz kalan yeğenim Kadir ve kedim Doris 'e bu yolculukta beni daha geliştiren dönüştüren herkese teşekkürlerimi sunarım.(Haziran 2024)

Nihal AYDIN

Öz**Büyüme Korkusu, Sorumluluk ve Somatizasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi****AYDIN, Nihal****Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı****Haziran, 2024, 107 sayfa**

Büyüme korkusu, kişisel sorumluluk algısı ve somatizasyon durumları bireylerin ruh sağlığını ve yaşam kalitelerini etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bu araştırmanın amacı, katılımcıların büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon düzeylerinin belirlenmesi, demografik değişkenler temelinde farklılaşp farklılaşmadığının saptanması ve büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 666 kişi oluşturmuştur. Araştırmada verileri toplamak amacıyla Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu, Büyüme Korkusu Ölçeği (BKÖ), Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KSÖ) ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90) kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve sosyal duyarlılık alt ölçeği puanlarının somatizasyon düzeylerini negatif yönde yordadığı, Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının ise SCL90-R somatizasyon puanlarını pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları ile somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiye tamamen aracılık etmiştir.

Anahtar kelimeler: büyüme korkusu, sorumluluk, somatizasyon, yetişkin

Abstract**Examining the Relationship Between Fear of Growth, Responsibility and Somatization****AYDIN, Nihal****MA, Department of Clinical Psychology****June 2024, 107 pages**

Today, there are many factors that influence mental health. Growth fears, sense of personal responsibility and somatization are among the important factors that influence an individual's mental health and quality of life. The aim of this study is to determine the levels of growth fear, responsibility and somatization among participants, to determine whether they differ according to demographic variables, and to examine the relationship between growth fear, responsibility and somatization. The research was conducted according to the relational screening model. The convenience sampling method was used in the study. The sample of the study consisted of 666 people. Sociodemographic Characteristics Information Form, Growth Fear Scale (GFS), Personal Responsibility Scale (PRS) and Symptom Screening List (SCL-90) were used to collect data. As a result of the study, it was found that the participants' Personal Responsibility Scale and social sensitivity subscale scores negatively predicted their somatization levels, while the Fear of Growth Scale scores positively predicted their SCL90-R somatization scores. Fear of Growth Scale fully mediated the relationship between Personal Responsibility Scale scores and somatization levels.

Keywords: fear of growing up, personal responsibility, somatization, adult

İçindekiler

Onay Sayfası	I
Etik İlkeler Uyumluk Beyanı	II
Teşekkür	III
Özet	IV
Abstract	V
İçindekiler	VI
Tablolar Listesi / Şekiller Listesi	IX
Kısaltmalar	XI

BÖLÜM I

Giriş.....	1
Problem Durumu	3
Araştırmanın Soruları	4
Araştırmanın Önemi	4
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlar	5

BÖLÜM II

Kavramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar	6
Büyüme Korkusu.....	6
Puer ve Puella Sendromu	7
Sindrella Kompleksi	7
Peter Pan Sendromu.....	9
Büyüme Korkusu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	11

Psikososyal Gelişim Kuramı.....	11
Yaşam Yapısı Kuramı.....	12
İnsan Yaşamının Akışı Kuramı.....	13
Freud ve Psikanalitik Kuram.....	13
Carl Gustav Jung ve Analitik Psikoloji.....	14
Alfred Adler ve Kişilik Kuramı	15
Gençlik Teorisi: Kenneth Keniston.....	16
Sorumluluk kavramı	16
Sorumluluk Türleri	19
Somatizasyon kavramı	21
İlgili Araştırmalar	24

BÖLÜM III

Yöntem.....	30
Araştırma Modeli	30
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	30
Veri Toplama Araçları	32
Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu	32
Büyüme Korkusu Ölçeği (BKÖ).....	33
Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KSÖ).....	33
Belirti Tarama Listesi (SCL-90).....	33
Verilerin toplanması	33
Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	34

BÖLÜM IV

Bulgular Ve Yorumlar	38
----------------------------	----

BÖLÜM V

TARTIŞMA	60
----------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	70
-------------------------	----

Sonuç	70
-------------	----

Öneriler	71
----------------	----

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler	71
--	----

İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	72
--	----

Kaynakça	74
----------------	----

EKLER	87
-------------	----

Ek-1. Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu	87
--	----

Ek-2. Büyüme Korkusu Ölçeği (BKÖ)	88
---	----

Ek-3. Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KSÖ)	89
---	----

Ek-4. Belirti Tarama Listesi (SCL-90)	90
---	----

Ek-5. Etik Kurul Onayı	8791
------------------------------	------

Ek-6. İntihal Raporu	92
----------------------------	----

Özgeçmiş	93
----------------	----

Tablolar Listesi

	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı.....	32
Tablo 2. Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Normallik Testleri.....	36
Tablo 3. Katılımcıların yaş grubuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması.....	39
Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyetine göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması..	40
Tablo 5. Katılımcıların Medeni durumuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması.....	43
Tablo 6. Katılımcıların Aile Tipine göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması..	45
Tablo 7. Katılımcıların Aile Yapısına göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması..	47
Tablo 8. Katılımcıların Doğum Sırasına göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması.....	49
Tablo 9. Katılımcıların Eğitime göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması..	51
Tablo 10. Katılımcıların İş Durumuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması..	53
Tablo 11. Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar.....	55
Tablo 12. Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği ve Kişisel Sorumluluk Ölçeği Puanlarının SCL90R-Somatizasyon Puanlarını Yordama Durumu.....	57

Şekil 1. Kişisel Sorumluluk Ölçeği Puanlarının SCL90R-Somatizasyon Puanlarını Yordama Durumu.....	58
Şekil 2. Büyüme Korkusu Ölçeği Puanlarının SCL90R-Somatizasyon Puanlarını Yordama Durumu.....	58
Şekil 3. Kişisel Sorumluluk Ölçeği Puanları ile SCL90R-Somatizasyon Puanları Arasındaki İlişkide Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının aracı rolü..	59

Kısaltmalar

BKÖ	Büyüme Korkusu Ölçeği
KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KSÖ	Kişisel Sorumluluk Ölçeği

BÖLÜM I

Giriş

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve ilgili tanımlara yer verilmiştir.

Günümüzde ruh sağlığını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır ve bireysel özellikler, bu faktörler arasında önemli bir rol oynamaktadır (Baba, 2022). Bu kapsamda, büyüme korkusu, kişisel sorumluluk algısı ve somatizasyon durumları, bireylerin ruh sağlığını ve yaşam kalitelerini etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Büyüme korkusu, bireyin yaşamındaki değişimlere ve gelişmelere karşı duyduğu endişe ve korkuyu ifade eden önemli bir psikolojik bir kavramdır. Gelişim dönemlerindeki belirsizlikler, rol değişiklikleri ve geleceğe dair belirsizlikler, bireylerde büyüme korkusunu tetikleyen faktörler arasında yer almaktadır. Bu korku, bireyin kişisel potansiyelini keşfetme ve yeni deneyimlere açılma sürecini olumsuz etkilemektedir. Güncel bir çalışma büyüme korkusunun sosyal ve duygusal yalnızlık, romantik ilişkilerde zorluk yaşama, evliliğe karşı olumsuz tutumlar, bağımsız yaşama hazırlığı ve sorumlulukları içselleştirmede zorluklarla bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır (Özden Yıldırım ve Ateş, 2020).

Yıldız (2023) tarafından 492 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada, bağlanma stilleri (kaygı ve kaçınma) ile yakın ilişkilerdeki büyüme korkusunun, yapıcı ve yıkıcı çatışma çözme stratejileri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda kaygı, kaçınma ve büyüme korkusunun terk etme davranışlarını, çatışmayı göz ardı eden davranışların ise kaygı ve büyüme korkusunu yordadığı bulunmuştur. Bunun yanı sıra kaçınma ve büyüme korkusunun ise tartışma davranışlarını olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Sorumluluk algısı, bireyin çeşitli yaşam alanlarında üstlendiği görev ve yükümlülükleri değerlendirme şeklini ifade etmektedir. Bu algı, bireyin kendine ve çevresine yönelik sorumlulukları ile başa çıkma yeteneği, kendi hayatını yönlendirme ve kontrol etme becerisiyle ilişkilidir (Makset ve Lisa, 2023). Sorumluluk duygusunu etkileyen birçok bireysel ve psikolojik faktör bulunmaktadır (Zahra ve Malik, 2022). Bu faktörler arasında psikolojik hazıroluşluk, özsaygı, aile

yetkinliği, aile çatışması, cinsiyet, benlik saygısı ve değer yönelimleri yer almaktadır (Wang ve ark., 2018). Ayrıca Mahmud ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan çalışmada doğum sırası ve buna eşlik eden kardeşler arasındaki yaş farkı, cinsiyet benzerliği gibi değişkenlerin kişilik özelliklerini etkilediği saptanmış, ilk doğanlar, ortanca doğanlar, son doğanlar ve tek çocuklar, doğum sırasının etkilediği benzersiz kişilik özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir. Ortanca çocukların, özellikle de kardeşleri arasında ortalama iki yıl fark bulunan çocuklar, ilk doğanlara ve son doğanlara kıyasla daha düşük özgüvene ve daha yüksek düzeyde depresyona sahip olabilecekleri vurgulanmıştır. Bunlara ek olarak Malezyalı ergenlerde sorumluluk duygusunun aile içi iletişimle ilişkili olduğunu, kardeş pozisyonunun ergenlerin sorumluluk duygusuyla anlamlı bir ilişkisinin olmadığı, ortanca çocuklara sorumluluk verildiğinde sorumluluk sahibi olabildikleri belirlenmiştir.

Somatizasyon ise bireyin duygusal sıkıntıları veya stresi, bedensel semptomlar aracılığıyla ifade etme eğilimidir. Bedensel belirtiler, bireyin zihinsel sağlığını yansıtan birer gösterge olabilir ve yaşanan stres, travma veya duygusal rahatsızlıkların somatik yansımaları olarak ortaya çıkabilir. Bu semptomlar sıklıkla baş, bel ve sırt ağrıları, mide, bağırsak ve solunum sistemi işleyişinde bozukluklar, yorgunluk ve bitkinlik şeklinde kendini gösterebilmektedir (Karaçapak ve ark., 2011). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar, stresle ilişkili olarak en çok görülen bedensel semptomların çarpıntı, hazımsızlık belirtileri, uyku ve menstrüasyon bozuklukları olduğunu ortaya koymuştur. Bireyler, karşılaştıkları zorluklara bağlı olarak ruhsal ya da bedensel tepkiler verebilirler. Lipowski (1987), somatik belirtilerin biyolojik, kişisel, gelişimsel, öğrenme ve sosyokültürel faktörlerden kaynaklandığını belirtmiştir. İnsanların sıkıntı ve üzüntülerini bedenleri aracılığıyla yaşama ve ifade etme eğilimi, toplumlar arasında yaygın bir olgudur. Somatizasyonun yaygınlığı ülkeler arasında farklılık gösterse de Türkiye'de %1,5 oranında olduğu belirtilmektedir. Somatik bozuklukların %90'ı 25 yaşından önce ortaya çıkmaktadır ve genellikle ergenlik döneminde ilk semptomlar görülmektedir (Özenli ve ark., 2009).

Problem Durumu

Günümüzde, bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli stres faktörleri ve bu faktörlerin ruhsal sağlık üzerindeki etkileri giderek daha fazla incelenmektedir. Bu bağlamda, araştırmalarda büyüme korkusu, sorumluluk algısı ve somatizasyon düzeylerinin önemi sıklıkla vurgulanmıştır (Gümüş Demir ve Akoğlu, 2022; Lanzara ve ark., 2019). Büyüme korkusu, bireyin kendini geliştirme sürecinde yaşadığı endişe ve korkuları ifade eder. Birçok insan için, yeni sorumlulukların üstlenilmesi veya belirsizlikle baş etme yeteneği gibi durumlar büyümeyle ilişkilendirilirken, bu süreç aynı zamanda kaygı ve belirsizlik duygularını da beraberinde getirebilir (Gümüş Demir ve Akoğlu, 2022). Özellikle belirsizliklerle başa çıkma güçlüğü çeken bireylerde büyüme korkusu daha belirgin olabilir. Sorumluluk algısı ise bireyin kendisine ait görevler ve yükümlülükler hakkındaki düşüncelerini ifade eder. Yüksek sorumluluk algısı genellikle yetişkinlik döneminde artar ve bireylerin yaşamlarında daha fazla kontrol ve düzen istemeleriyle ilişkilendirilir. Ancak, aşırı sorumluluk duygusu taşıyan bireylerde bu durum, stres ve kaygıya neden olabilir (Zahra ve Malik, 2022). Somatizasyon ise ruhsal rahatsızlıkların bedensel semptomlarla kendini göstermesidir. Birçok durumda, bireyler ruhsal sıkıntılarını bedensel şikayetlerle ifade ederler ve bu semptomlar sıklıkla stres, kaygı veya depresyon gibi ruhsal etkenlerle ilişkilidir (Lanzara ve ark., 2019).

Büyüme korkusu, sorumluluk algısı ve somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki bireylerin ruhsal sağlığını etkileyen önemli bir faktördür (Özenli ve ark., 2009). Dolayısıyla bu ilişkinin anlaşılması, bireylerin ruhsal sağlığını korumak ve iyileştirmek için daha etkili müdahalelerin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Bu konudaki araştırmalar, bu ilişkinin derinlemesine anlaşılmasına ve uygun müdahalelerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Bu nedenle bu araştırmanın problem cümlesi “Katılımcıların büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır? Şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu araştırmada, büyüme korkusu, kişisel sorumluluk ve somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkilerin karmaşıklığına odaklanılacak, bu faktörlerin birbirleri ile ilişkisi incelenecek ve bu bağlamda

bireylerin psikolojik sağlığına katkıda bulunan veya zarar veren dinamikler ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır.

Araştırmanın Soruları

1. Katılımcıların büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre (Yaş, cinsiyet, medeni durum, aile tipi, aile yapısı, doğum sırası, eğitim durumu, iş durumu) farklılaşmakta mıdır?
2. Katılımcıların büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasında bir ilişki var mıdır?
3. Katılımcıların büyüme korkusu ve sorumluluk düzeyleri somatizasyon düzeylerini yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Literatürde büyüme korkusu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki ile stresle başa çıkma yöntemleri, öz yeterlik inancı ve aile yetkinliği gibi faktörlerin somatizasyon üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bir çalışmada, büyüme korkusu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki araştırılmış ve büyüme korkusu, bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorluk, romantik ilişkileri sürdürmede zorluk, yalnızlık ve düşmanlık, somatizasyon, olumsuz öz-yeterlik ve depresyonla ilişkili semptomlar arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (Ateş ve Özden Yıldırım, 2020b).

Doğan Yatar ve Özden Yıldırım (2023) tarafından yapılan çalışmada, stresle başetme yöntemleri, genel öz yeterlik inancı ve bilişsel esnekliğin somatizasyon üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bulgular, stresle baş etme yöntemlerini daha etkin kullanan bireylerin somatizasyon eğilimlerinin daha düşük olduğunu göstermiştir. Ayrıca, öz yeterlik inancının ve bilişsel esnekliğin somatizasyon ile negatif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Zahra ve Malik (2022) tarafından yapılan çalışmada ise, aile yetkinliği ile sorumluluk duygusu arasında negatif bir ilişki olduğunu ve aile çatışmasının bu ilişkiye aracılık ettiğini bulunmuştur Ayrıca kadınların sorumluluk duygusunda daha yüksek puan aldığını bulmuşlardır. Bu çalışmalar, bireylerin psikolojik belirtileri, somatizasyon eğilimleri ve sorumluluk duygusu gibi faktörlerin incelenmesi ile ruhsal sağlık alanında önemli bulgular sunmaktadır.

Ancak konuyla ilişkili literatür ayrıntılı incelendiğinde büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışma büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkinin anlaşılmasına ve bu faktörlerin birbirleriyle nasıl etkileşimde bulunduğu dair değerli bir bilgi sağlayabilir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmadan elde edilen veriler ve sonuçlar,

- Araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin veriler, kişisel bilgi formunda yer alan sorularla sınırlıdır.
- Katılımcıların ölçülmek istenen özelliklerine ilişkin veriler, Büyüme Korkusu Ölçeği (BKÖ), Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KSÖ) ve Belirti Tarama Listesine (SCL-90) verdikleri öznel yanıtlarla sınırlıdır.
- Çalışmada ulaşılan sonuç, araştırmanın yapıldığı örneklem, zaman dilimi ve kullanılan istatistiksel analizlerle sınırlıdır.

Tanımlar

Büyüme korkusu

18-35 yaş aralığında bulunan bireylerin olağan gelişim süreçlerinde büyüme, yetişkin olma, yetişkin olma ile ilgili sorumluluklara karşı hissettikleri korkudur (Özden Yıldırım ve Ateş, 2020).

Sorumluluk

Bireyin çeşitli yaşam alanlarında üstlendiği görev ve yükümlülükleri değerlendirme şeklini ifade etmektedir (Yaşaroğlu ve ark., 2018).

Somatizasyon

Bireyin duygusal sıkıntıları veya stresi, bedensel semptomlar aracılığıyla ifade etme eğilimidir (Kılıç, 1991).

BÖLÜM II

Kavramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar

Büyüme Korkusu

Zaman içerisinde gelişimsel süreçler, doğum öncesi dönemden başlayarak bebeklik, çocukluk, ergenlik, genç yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik gibi aşamalardan geçmektedir (Atak ve ark., 2016). Her dönem, bireyin fiziksel ve psikolojik olarak karşılaştığı gelişimsel görevlerin başarıyla tamamlanmasıyla bir sonraki döneme geçişi sağlamaktadır. Özellikle son yıllarda yetişkinliğe geçişte sorumluluklarını yerine getiremeyen, bağımsız yaşama hazırlanamayan, romantik ilişkilerde zorlanan gerek iş gerekse kişilerarası ilişkiler açısından yaşamını şekillendiremeyen, büyümekten korkan hatta reddeden ve genel olarak yaşamını düzenleyemeyen bireylerin sayısında artış olduğu gözlenmektedir (Ateş ve Özden Yıldırım, 2018). Bu bireylerin fiziksel ve biyolojik değişimleri nedeniyle gelişim dönemlerinde kendilerinden beklenen gereklilikleri yerine getirmekte zorlandıkları gözlemlenmiştir. Ergenlik sürecini tamamlamış olmalarına rağmen kendilerini henüz tam olarak yetişkin olarak tanımlayamamaktadırlar. Geç ergenlik, erken yetişkinlik ve genç yetişkinliğe geçiş gibi kavramlar bu dönemi açıklamakta yetersiz kalabilmektedir. Bu eksiklik "beliren yetişkinlik" olarak tanımlanan yeni bir kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Arnett, 2015).

Jeffrey Jensen Arnett (2000), Amerikan Psikoloji Derneği'nde yayınlanan bir makalesinde 18-25 yaş arasındaki dönemi ergenlikten genç yetişkinliğe geçiş olarak değil, ayrı bir "Yükselen Yetişkinlik" dönemi olarak tanımlamaktadır. Arnett bu dönemi, ergenliğin bağımlılığını geride bırakmış ancak yetişkinliğin sorumluluklarına tam olarak hazır hissetmeyen bireylerin aşk, iş, dünya görüşü gibi önemli yaşam konularında kendilerini keşfetme ve çeşitli yönlerde denemeler yapma fırsatı buldukları bir evre olarak tanımlamıştır.

Beliren yetişkinlik kavramı, bireyin kendini tam olarak yetişkin olarak tanımlayamadığı durumlarda ortaya çıkar ve bu durum "Büyüme Korkusu" olarak adlandırılır. Bu kavramın ortaya çıkmasının nedeni, ruhsal bir bozukluğu olmayan 25 yaş üstü bireylerin yetişkinliğe yönelik tutumlarının ve bu tutumların getirdiği

sorunların daha iyi anlaşılması ihtiyacıdır (Ateş ve Özden Yıldırım, 2018). Literatürde büyüme korkusu çeşitli kuramlarda ve çeşitli kavramlarla ifade edilmiştir.

Puer ve Puella Sendromu

Jungian psikolojide, "puer" terimi duygusal olarak ergenlik döneminde kalmış, annesine aşırı bağlı yetişkin erkekleri tanımlamak için kullanılırken, "puella" terimi ise "babasının kızı" denilen duygusal olarak olgunlaşmamış yetişkin kadınları ifade etmektedir (Çinko,2020). Bu terimler, bireylerin yaşlarına rağmen olgunluk düzeylerini yerine getirmemeleri nedeniyle ortaya çıkan psikolojik krizleri ifade eder. Bu bireyler genellikle yaşlarını gizler ve bunu bir gurur kaynağı olarak algırlar. Sorumluluklarını üstlenmekte zorlanırlar, görevlerden kaçınırlar ve sıklıkla dürtüsel davranışlar sergilerler. Duygusal deneyimlerden kaçınırlar, bağlanma sorunları vardır ve tek bir şeye bağlanmak istemezler. Ayrıca kaderlerinin özel ve belirli olduğuna inanabilirler, bu da boşa harcadıkları zamanı rasyonalize etmelerine yardımcı olur (Beebe, 2007).

Puerler ve puellalar kendilerini sürekli bir yaşam krizi içindeymiş gibi hissederler, sürekli bir şeyler yapma arzusu duyarlar ama harekete geçmezler. Hayatı bir hapisane olarak algırlar, ebeveynlerinin kompleksleri ve çocukluğun sınırsız sorumluluğu bu duyguyu pekiştirir. Bağımsızlığı ve özgürlüğü arzularlar, ancak bu hedeflere ulaşmak için yeterince güçlü değildirler (Nelson, 2023). Bu nedenle puers ve puellaların bu durumu fark etmeleri ve yaşamlarına bağlanmaları gerekmektedir (Beebe, 2007).

Kirsch'in (1974) paylaştığı bir örnekte puer sendromlu bir yetişkin erkeğin yaşamının zorluklarını detaylı bir şekilde gösterilmiştir. Bu birey, hiç çalışmak zorunda kalmamış, varlıklı bir ailenin çocuğu olarak büyümüş, romantik ilişkilerde başarısız olmuş ve çocuklarının varlığını hoş karşılamamıştır. Kirsch (1974), bu tür danışanlarla çalışırken devrim niteliğinde değişiklikler beklenmemesi gerektiğini, ilerlemenin yavaş olabileceğini ve belirli alanlarda yardımcı olmanın daha etkili olabileceğini belirtmektedir. Çünkü puer/puella sendromu taşıyan kişilerin genellikle fantastik düşünce düzeyinde planlar yaptıklarını ve gerçek bir değişim için kararlı adımlar atmada zorlanabildiklerini ifade etmiştir.

Sindrella Kompleksi

Dowling (1987), Sindrella Kompleksi'ni kendi deneyimlerinden yola çıkarak okuyuculara aktarırken, kadınların aslında özgürlük yerine bağımlılık için yetiştirildiğini vurgulamaktadır. Dowling'e göre, kadınlar yetişkin gerçekliğiyle başa çıkma konusunda başarılı değillerdir; çünkü onlara hep "bir süre idare et, sonra biri gelip seni kurtaracak" inancı aşılanmıştır. Ancak toplumsal değişimle birlikte özgürlük vurgusu artmış, kadınlar için para, güç ve sınırsız imkânların olduğu bir ortam oluşmuştur. Bu durumda kadınların başa çıkma yetenekleri yetersiz kalmaktadır. Dowling (1987), kadınların öğrendikleri değerleri kaybettiklerini, sahip oldukları değerlerin aslında kendi değerleri olmadığını fark ettiklerinde, yıkıcı bir deneyimle karşılaştıklarını belirtmektedir.

Robinson (2016)'a göre, özgürlük inancının yaygınlaşmasıyla birlikte iş hayatında terfi imkânları, daha fazla sorumluluk alma fırsatları ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum, kadınları beklenmedik ve üstesinden gelemeyecekleri pek çok olasılıkla yüzleştirmektedir. Kadınlar, uzun süre destek alma ve başkalarına bel bağlama alışkanlığıyla yetiştirildikleri için, kendi ayakları üstünde durmanın korkutucu ve güvensiz olduğunu hissederler. Dowling (1987), kendi ilişkisinin başlamasıyla bu gerçeği fark ettiğini ifade etmektedir. Eşinden ayrıldığında işleri ve çocuklarıyla başa çıkabilmişken, yeni bir ilişkiye başladığında kariyerini bırakıp sadece ev işleri ve çocuklara odaklandığını, sorumluluklarını yeni eşine devrettiğini anlatmıştır.

Dowling'e göre, Sindrella Kompleksi, üniversite mezunu kadınlarda özgürlükle tanışmanın heyecanının, zamanla çocukluklarında hissettikleri güvenlik özleminin üstesinden gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Sindrella Kompleksi'nin semptomları arasında kurtarılmayı beklemek, mücadele etmekten kaçınmak, yetişkinlikten korkma tepkisi, çaresizlik hissi, partnerine aşırı bağlılık ve bağımsız olma isteği ile çatışma yer almaktadır. Kitabın son bölümünde ise farkındalık kazanmanın ardından kadınların yaşadığı krizle başa çıkma ve özgürlüğe doğru adımlar atma süreci anlatılır (Saha ve Safri, 2016).

Dowling'in anlatıları, kadınların özelinde yetişkinliğin anlamını, normların ve yetişme tarzının bu dönemi nasıl etkilediğini, çocukluktan yetişkinliğe geçişin neden bazıları için ürkütücü olduğunu açıklamaktadır. Sindrella Kompleksi, Jungian psikolojideki puella aeterna sendromu ile benzer özelliklere sahiptir. Bu, duygusal olarak ergen olgunluğunda olan ve büyümek istemeyen kadınları tanımlayan bir kavramdır. Her iki durum da yetişkinlikten kaçınma ve olgunlaşmama temalarını içermektedir (Nelson, 2023).

Peter Pan Sendromu

Jeffrey Jensen Arnett'in (2000) beliren yetişkinlik kavramı ile benzer bir bağlamda değerlendirilebilecek bir diğer teorik yaklaşım, Dan Kiley'in (1983) ortaya attığı Peter Pan Sendromu'dur. Kiley, J. M. Barrie'nin "Peter Pan ya da Büyümeyen Çocuk" adlı oyunundan esinlenerek, yetişkinlik sorumluluklarına isteksizlik gösteren ve çocuksu davranışlarını sürdüren bireyleri "Peter Pan Sendromu" (PPS) olarak adlandırmıştır (Kiley, 1983). Barrie'nin 1904'te sahnelediği oyun, 1911'de "Peter Pan ve Wendy" adıyla romanlaştırılmıştır.

Kiley (1983), Peter Pan Sendromu'nu sadece bir hastalık olarak değil, aynı zamanda kişinin ruh sağlığını tehdit eden, karmaşık bir psikolojik durum olarak ele almıştır. Bu psikolojik durum, Arnett'in (2000) belirttiği beliren yetişkinlik döneminden sonra ve 30'lu yaşları geçtikten sonra da devam eden bir süreçtir. Beliren yetişkinlik döneminin sorumluluk, stabil yaşam tarzı, düzenli iş, evlilik ve ebeveynlikle karakterize edildiği bir evre olmasına karşın; yetişkinlik dönemine geçildiğinde kararsızlıklar, değişimler ve sorumsuzluklar azalmaktadır (Altunbay, 2023).

Kiley'in (1983) ortaya attığı Peter Pan Sendromu, henüz Dünya Sağlık Örgütü tarafından psikolojik bir rahatsızlık olarak tanımlanmamakla birlikte, ruh sağlığını tehdit eden bir durum olarak ele alınmaktadır. Kiley'e göre, yetişkin olamayan bireylerde sorumsuzluk, tedirginlik, yalnızlık, cinsel rol çatışması, narsisizm, şovenizm, sosyal iktidarsızlık ve otuz yaşından sonra ümitsizlik olmak üzere sekiz karakteristik özellik bulunmaktadır.

Sorumsuzluk: Ailelerin çocukların isteklerine karşı herhangi bir sınırlama getirmemesi, çocuklarda istediklerini kolayca elde edebilecekleri düşüncesini teşvik etmektedir. Bu tutum, çocuklarda sorumsuzluğa yol açmaktadır. Sorumsuzluklar, görmezden gelindiği zamanlarda çocukların temel ihtiyaçlarını bile karşılayamamalarına neden olabilmektedir (Canarlan, 2023).

Tedirginlik: Peter Pan Sendromlu bireylerin ailelerinde yaygın bir duygu korkusunun hâkim olduğu belirtilmektedir. Bu duygu korkusu, anne ve baba arasındaki olumsuz iletişim ve duygusal soğukluk gibi faktörlerden kaynaklanıyor. Ebeveynlerin mutsuz evlilikleri çocukların kendilerini suçlamalarına yol açıyor. Bu suçlanma duygusuyla baş etmekte zorlanan çocuklarda zamanla içsel bir kaygı hali gelişir (Kiley, 1989).

Yalnızlık: Peter Pan Sendromu yaşayan bireylerin aileleri genellikle ekonomik açıdan varlıklıdır. Ancak, bu ailelerin çocuklarıyla duygusal bağları ve ilişkileri oldukça yüzeysel ve sınırlıdır. Ebeveynler, çocuklarına sevgi göstermek yerine genellikle maddi imkanlar sunarlar (Altunbay, 2023).

Cinsel Rol Çatışması: Kiley (1983)'e göre, cinsel beklentilerin belirsizliği Peter Pan Sendromu için risk oluşturmaktadır. Cinsel rollerdeki bu belirsizlik, erkeklerde ve kadınlarda farklı sonuçlara neden olabilir. Erkek çocuklar genellikle katı ve sert olmaları gerektiği düşüncesiyle karşı karşıyadır, böylece bir gruba ait olduklarını hissederler. Bu durumda, gruba ait olmak isteyen erkekler duygularını gizlemek ve cinsel açıdan cesur olmak zorundadır. Kızlar ise hem erkeksi hem de kadınsı yönlerini serbestçe yaşama özgürlüğüne sahiptirler (Karabekiroğlu, 2023).

Narsisizm ve Şovenizm: Peter Pan Sendromu yaşayan bireylerde narsisizm ve şovenizm eğilimleri gözlemlenmektedir. Narsisistik bireyler, kendilerini diğer insanlardan üstün göstererek şovenist tavırlar sergileyebilirler (Akın ve ark., 2015).

Özetle bu bireylerin 11-12 yaşlarındayken sorumluluktan kaçındıkları, sorumluluğu yapay bir şekilde göstermek gerektiği inancına sahip oldukları ve sorumluluğu içselleştiremedikleri belirtilmektedir. Aileleri ile iletişim problemleri yaşayan bu bireyler, özellikle 13-14 yaşlarındayken olumsuz ev atmosferinden etkilenmiş ve tedirginlik yaşamışlardır. 15-16 yaşlarında ise yalnızlık hissi belirgin hale gelmiştir ve aitlik ve sevginin alınıp satılabilecek bir şey olduğu inancını geliştirmişlerdir. Bu dönemde, kişiler rol yaparak beğeni kazanmaya çalışma,

arkadaşlarına aitlik duygusu elde etme amacıyla çaba sarf etme gibi davranışlar sergileyebilirler (Kiley, 1983)

Kurama göre, 17-18 yaş aralığındaki bireyler cinsel rol çatışması yaşayabilirler; bu dönemde bireylerin cinsel davranışları genellikle soğuk ve biyolojik doyum arayışına odaklıdır. Sosyal olarak kabul edilebilir davranış baskıları ile uyumsuz, aşırı davranışlar arasında gidip gelen bireyler, cinsel rol çatışması yaşamaktadır. 19-20 yaşlarına geldiklerinde ise, bireyler kendi kusurlarını öğrenme fırsatı bulamadan "her zaman mükemmel olmalıyım" tutumunu benimsemiş olabilirler (Altunbay, 2023).

21-22 yaşlarına gelindiğinde, bu bireylerden artık yetişkin gibi davranmaları beklenir. Ancak, yetişkin becerilerinden yoksun olan bu kişiler, kusurlarını gizlemek için kadınları suçlama ve cinsiyet şovenizmi gibi davranışlara başvurabilirler. 20'li yaşlarını geçmelerine rağmen sosyal açıdan hareketsiz olabilirler. Yardım istemek isteseler de gerçekdışı inançları, bu yardımı reddedebilir. Bu durum sonucunda, birey sosyal açıdan iktidarsızlıkla yoğun bir krizle karşı karşıya kalabilir. 40'lı yaşlarına ulaşmış bireyler ya sorumluluklarından kaçmış ya da toplumsal beklentileri karşılamak için çaba sarf etmiş ancak bu rolleri tam olarak içselleştirememişlerdir. Bu kişiler sıklıkla "Buraya kadar mı, bana vaat edilen neşeyi ne zaman bulacağım?" sorusunu sorar ve bu durum sıklıkla depresyon ve umutsuzlukla sonuçlanabilir (Kiley, 1983).

Sonuç olarak, Peter Pan Sendromu, değişen yaşam koşulları ile bağlantılı olarak bireylerin büyümeyi istememesi, çocuksu davranışlarda bulunması ve çocuksu tutumlara sahip olmaları şeklinde tanımlanabilir. Büyüme Korkusu kavramı ise, Kiley'in (1983) tanımladığı Peter Pan Sendromuna yönelik olarak, yaşça yetişkin olan ancak yetişkin özelliklerini sergilemeyen bireylerin yaşadığı zorlukları daha iyi açıklamak amacıyla ilk kez Ateş ve Özden Yıldırım (2018) tarafından kullanılmıştır. Bu kavramın geliştirilmesinde Arnett, Erikson ve Levinson'ın kuramsal katkılarından yararlanılmıştır.

Büyüme Korkusu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Farklı kuram ve kuramcılar, yetişkinliğe geçiş sürecini doğrudan ya da dolaylı olarak çeşitli açılardan ele almışlardır. Bu kuramlar arasında Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı, Levinson'un Yaşam Yapısı Kuramı, Freud ve Psikanalitik Kuram, Carl Gustav Jung ve Analitik Psikoloji, Alfred Adler ve Kişilik Kuramı, Keniston'un gençlik kavramı, Bühler'in İnsan Yaşamının Akışı Kuramı ve Arnett'in Beliren Yetişkinlik Kuramı bulunmaktadır.

Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson, yaşam boyu gelişim kuramı ile yetişkinliğe geçiş sürecine önemli bir bakış açısı sunan öncü kuramcılardan biridir. Erikson'un kuramı, bireyin yaşamı boyunca karşılaştığı çeşitli evreleri ve bu evrelerdeki gelişimi ele alarak kapsamlı bir açıklama sunar. Buna göre birey, çevresi ile etkileşime girerek gelişir. Bu gelişim sürecinde biyolojik faktörler, sosyal ve çevresel etkiler ile kişisel deneyimleri içeren ego süreci arasındaki ilişki önemli bir rol oynamaktadır (Rogers, 2018).

Erikson yaşamı sekiz evreye ayırır ve her evrede bireyin karşılaştığı iki karşıt özellik arasındaki çatışmaya vurgu yapar. Bu aşamalarda yaşanan krizler çözüldükçe birey temel bir nitelik kazanır. Gelişimin olumlu ya da olumsuz yönde ilerlemesi, her aşamadaki karşıt benlik özelliklerinin nasıl geliştiğine bağlıdır (Atak ve ark., 2016).

Erikson, yaşam boyu gelişimi kültürel bağlamda değerlendirmenin önemli olduğunu belirtmiştir. Freud'un psikoseksüel aşamalarıyla paralel biçimde ilk beş evreyi geliştiren Erikson, ayrıca yetişkinliği ve yaşlılığı içeren üç evre daha eklemiştir. Altıncı evre, "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" olarak adlandırılır ve 20-40 yaş arasındaki genç yetişkinlik dönemini içermektedir. Bu evrede, bireyin kimlik sorunlarını çözdükten sonra sağlıklı bir şekilde yakın ilişkiler kurabileceği bildirilmiştir (Rogers, 2018). Ayrıca Erikson, sanayileşmiş toplumlarda ergenlik döneminin uzadığını ve genç bireylerin bu süreçte rol arayışı içinde olduklarını belirtmiştir. Bu durum, Erikson'un bazı bireylerin ergenlik ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi yaşayabileceğini ve yetişkin sorumluluklarının ertelendiğini öne sürdüğü şeklinde yorumlanabilir. Erikson'un yaşam boyu gelişim kuramı,

yetişkinliğe geçişi anlama ve psikososyal etkileşimleri değerlendirme konusunda önemli bilgiler sunmaktadır (Arnett, 2000).

Yaşam Yapısı Kuramı

Levinson, Erikson gibi yaşamı evrelerle açıklayan bir kuramcıdır ve yetişkin gelişiminin birbirini takip eden evrelerden oluştuğunu savunmuştur. Levinson'un kuramında, yaşam boyu süren bir yapı oluşturmanın temel görev olduğunu kabul eder. Yaşam yapısı kavramı, bireyin topluma uyumunu ve kişisel deneyimlerini içermektedir (Onur, 1995). Levinson'un kuramında, yerleşik evrelerde bireyler amaçlarına daha sakin bir şekilde odaklanırken, geçiş evrelerinde yaşam yapılarında büyük değişiklikler olmaktadır. Temel kavram olan yaşam yapısı, bireyin topluma uyumunu sağlayan roller, üyelikler, ilgiler, yaşam üslubu ve amaçlarını içermektedir (Aktu, 2006).

Levinson'un aşama teorisindeki geçiş dönemleri, yaşam yapısındaki önemli değişikliklerle karakterize edilir. Bu geçişler bireyin yaşamını değerlendirmesine ve yeni bir yaşam yapısına bağlanmasına yol açar. Yaşam yapısı, bireyin yaşamının temel örüntüsünü tanımlar ve yetişkin gelişimindeki dönemleri belirler. Levinson'a göre, önemli yaşam olayları genellikle 20'li yaşların ortası ile 30'lu yaşların başında meydana gelir (Nurmalasari ve ark., 2021).

Levinson'un kuramında önemli olan bir diğer kavram da "yaşam akışı"dır. Yaşam akışı, bir yaşamın başlangıcından sonuna kadar olan gelişimdeki somut özellikleri ifade etmektedir. Bu kavram, yaşamın düzenini, sürekliliği, sürekliliği, düzenli ilerlemeyi ve dalgalanmaları içerir. Levinson ayrıca "yaşam döngüsü" kavramını tanımlar, bu da insan yaşamının belirli bir düzen içinde geliştiğini ifade eder. Ayrıca kuramda 17-33 yaş arası bir dönem, yetişkinliğe giriş dönemi olarak kabul edilir ve bu süreçte genç bireyler yaşam yapılarını oluştururlar. Bu dönem, iş ve aşk yaşamındaki deneyimleri içerir ve yaşam yapısını şekillendirmektedir. Levinson'un kuramı, yaşam boyu gelişimi dönemler halinde incelemesi ve yetişkinliğe geçişle ilgili önerileriyle önemli bir konumda yer almaktadır (Onur, 1995).

İnsan Yaşamının Akışı Kuramı

Bühler (1957) tarafından ortaya atılan "İnsan Hayatının Akışı Teorisi", yetişkinlik gelişimini biyolojik temelde açıklamakla birlikte, yetişkinliğe geçiş ve bu dönemdeki görüşlere de değinmektedir. Bu kuram, bireylerin biyolojik yaşam seyrini temel alarak beş yaşam dönemini değerlendirerek değişimleri ve kazanımları analiz etmektedir. Özellikle "25-45 yaş arası büyümede istikrar dönemi" olarak adlandırılan üçüncü dönemde bireyler hedeflerini gözden geçirir ve yeni hedefler belirler.

Bühler'e göre bireyler biyolojik olarak büyümekte, ardından büyüme sürecinde bir durgunluk dönemi yaşamakta ve sonrasında gelişimde kayıplar yaşamaktadır. Bu teorinin biyolojik temelleri olmakla birlikte, Bühler'in 22-45 yaş arasındaki büyümede istikrar dönemine ilişkin görüşleri, yeni hedefler edinerek hayata hazırlanma vurgusuyla yetişkinliğe geçiş dönemini yansıtmaktadır (Bühler, 1957).

Freud ve Psikanalitik Kuram

Psikanalitik teoride, büyüme korkusu, bireylerin olgunlaşma ve yetişkin olma sürecine karşı yaşayabilecekleri kaygı ve direnci ifade eder. Bu korku, yetişkin sorumluluklarından kaçınma ve bağımlılık durumunda kalma arzusu gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Büyümek istememenin nedenleri travmatik deneyimler, kayıplar ve ergenlik döneminin zorluklarıyla başa çıkmada yaşanan güçlükler gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Örneğin, bir vaka çalışmasında, yaşlanma ve vücut gelişimi korkusu, ayrılık kaygısı ve cinsel istismar ve zorbalık geçmişi ile ilişkilendirilmiştir (Perales-Blum ve ark., 2014).

15 yaşında bir kız çocuğunun vaka çalışmasında ise, bağımlılık korkusunun ve yaşadığı ağır kayıpların, onun desteği ve büyümeyi reddetmesine ve aşırı başarıya ve şikâyete bağımlı hale gelmesine yol açtığı ileri sürülmektedir (de Rementeria, 2017). Bu örnekler, psikanalitik bakış açısına göre kişisel deneyimlerin ve psikolojik faktörlerin büyüme korkusuna ve yetişkinliğe karşı dirence nasıl katkıda bulunabileceğini vurgulamaktadır. Konuyla ilişkili olarak Şanlı ve Yılmaz (2023) tarafından yapılan çalışmada beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin büyüme

korkusu ile kimlik stilleri arasındaki ilişki incelenmiş, çalışma sonucunda büyüme korkusunun kimlik stilleri için anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur.

Carl Gustav Jung ve Analitik Psikoloji

Analitik kuramda büyüme korkusu, "büyüme", yetişkinlerin dünyasına maruz kalma, cinsellik ve çocukluğun "annesini" kaybetme endişeleri de dahil olmak üzere erken ergenlik kaygılarıyla ilişkili olduğu bildirilmiştir (Bonovitz, 2021). Büyümek istememenin nedeni bilinmeyene duyulan korkudan ve yetişkinlikle birlikte gelen zorluklardan kaynaklanmaktadır. Yeni sorumluluklar üstlenme, toplumsal beklentilerle yüzleşme ve kimlik oluşumunun karmaşıklıklarıyla baş etme korkusunu içermektedir (Kavut, 2020). Jung, büyüme korkusunun ve yetişkinliğe karşı direncin nevroz, anlam ve amaç kaybı duygusu, intihar gibi psikolojik sorunlara yol açabileceğine inanıyordu. Bu korkunun nedenlerinden biri olarak dindarlığın kaybolmasını görmüş ve çare olarak manevi uyarımın önemini vurgulamıştır (Fowler, 2003). Diğer yandan Jung kuramında ebedi gençliğe veya ebedi çocuk arketipine atıfta bulunan ve yaşlanmaya karşı olan bir arketipten bahsetmiş, "Puer aeternus" kavramını ortaya koymuştur. Bu kavram Jung'un insan ruhunun ilkel, yapısal unsurlarından biri olan *arketip* olarak kabul ettiği yapıların bir örneğidir ve kendini deneme, mesih idealizmi, ekstrem sporlara duyulan hayranlık ve tamamlanmamış bir kimlik duygusu gibi özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Puer arketipinin gölgesi, senex arketipidir. Puer, Latince'de 'çocuk' anlamına gelirken, senex 'yaşlı adam' olarak çevrilir ve genellikle tanrı Cronus ile ilişkilendirilir. Senex, disiplinli, kontrollü, sorumlu, mantıklı ve düzenli özelliklerle ilişkilendirilirken, puer Hermes veya Dionysos gibi tanrılarla bağlantılıdır ve içgüdüsel, düzensiz, sarhoş veya kaprisli nitelikleri temsil eder (Kavut, 2020).

Puer arketipi iki kutuplu bir yapıya sahiptir ve iki yönü vardır. "Olumlu" yönü yeniliği, büyüme potansiyelini ve gelecek için umudu simgeleyen ilahi çocuğu temsil eder. Öte yandan, "olumsuz" yön, büyüme sürecini reddeden ve hayatın zorluklarıyla yüzleşmek yerine bekleyerek sorunlarını çözmeyi uman bir çocuk-adam görünümündedir. Bu yaklaşım olgunlaşmaktan ve sorumluluk almaktan kaçınma eğilimindedir. Bu iki arketip hayatın zorluklarıyla başa çıkma ve kişisel gelişimle ilgili evrimsel bir süreci temsil eder. Puer, potansiyelini gerçekleştirmek ve

olgunluğa erişmek için hayatın zorluklarıyla yüzleşmeyi gerektiren bir sürecin parçasıdır. Bu arketip, bir akıl hastalığı veya sorun olarak görülme yerine, çağdaş kültürde benliğin inşası için ayrıcalıklı bir model haline gelmiştir (Coates ve ark., 2007).

Alfred Adler ve Kişilik Kuramı

Alfred Adler'in teorisi, büyüme korkusunu, bireyin biyografik deneyimleri ile Bireysel Psikoloji çerçevesinde psikolojik yapıların gelişimi arasındaki ilişkiye vurgu yaparak açıklamaktadır. Adler'in teorisi, zihinsel işleyişin karmaşıklığını anlamak için birden fazla perspektif sunmaktadır. Teori, bireyin aile dizimi içerisindeki konumunun önemini göz önünde bulundurur ve bu hususu, Freud ve Adler'in fikirleri arasındaki basit bir karşıtlığa indirgeyerek aşırı basitleştirmemeye karşı uyarıda bulunur. Genel olarak, Adler'in teorisi biyografik deneyimler, psikolojik yapılar ve aile dinamikleri arasındaki etkileşimi dikkate alarak büyüme korkusuna ilişkin kapsamlı bir anlayış sunmaktadır (Erbaş, 2023).

Adler'e göre doğum sırası bireylerin yaşamında önemli bir etkiye sahiptir ve bu sıra aile ilişkilerinde, güç mücadelelerinde ve kişilik özelliklerinde belirleyici bir faktördür. Adler, doğum sırası kuramında bireylerin yaşamlarının anlamını "bir topluluk içinde kendine bir yer bulmak" olarak tanımlar. Adler'e göre her birey kendini yetersiz hisseder ve bu duyguyla baş edebilmek için bir grup içinde kendine yer bulmaya çalışır. Doğum sırasına göre konumları farklı olan bireylerin bu nedenle yetersizlik duyguları veya aşağılık kompleksi geliştirmeleri daha olasıdır. Adler, bireyin çevresini yorumlamasına, çevre ve genetik arasındaki etkileşime ve bunun davranış üzerindeki etkisine vurgu yapar. Adler ayrıca insanların temelde güç ve otorite için mücadele ettiğini savunmuştur. Adler'e göre bir ailenin büyük ya da küçük çocuğu olmak, güç ve iktidar mücadelesinde farklı kişilik özelliklerinin gelişmesine neden olmaktadır. Ailenin bireyin karşılaştığı ilk grup olduğunu ve aile içindeki ilişkilerin, özellikle de doğum sırasına göre pozisyonun, kişiliğin ve yaşam tarzının belirlenmesinde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir (Clark, 2021).

Adler'in kardeş konumu teorisine göre, aynı ailedeki çocukların deneyimleri farklıdır ve her bireyin kendine özgü bir konumu vardır. Kardeşler arasındaki farklılaşmanın aile içinde uygun bir konum bulma çabasıyla bağlantılı olduğunu

belirtmektedir. Doğum sırasının kişilik gelişiminde önemli bir rol oynadığına inanan Adler, ilk doğan çocukların ilgi odağı olduğunu, ailenin kurallarına daha çok uyduklarını ve sorumluluklarını daha dikkatli yerine getirdiklerini, ancak daha sonra gelen çocuklarla birlikte bu ilginin paylaşıldığını belirtmiştir. Bu durumun çocuklar arasındaki güç mücadelelerini ve kişilik özelliklerinin gelişimini etkilediğini belirtiyor (Rohrer ve ark., 2015).

Gençlik Teorisi: Kenneth Keniston

Keniston (1971), gençliği genellikle ergenlik ve genç yetişkinlik arasındaki bir rol denemesi süreci olarak tanımlar. Bu dönemde genç bireyler, kendi kimliklerini bulma ve toplumdaki rollerini sınamak adına çeşitli denemeler yaparlar. Arnett (2000)'in belirttiğine göre, Keniston'un gençlik kavramını tanımladığı dönemde Vietnam Savaşı'nın etkisi büyük olmuştur. Bu tarihsel olay, gençliği "bireyin kendisi ve toplum arasındaki gerilim" ve "toplumsallaşmanın reddi" şeklinde tanımlamasına neden olmuştur. Arnett (2000) ayrıca, gençlik kavramının belirsiz ve kafa karıştırıcı olduğunu belirtir ve bu kavramın net bir gelişim dönemini açıklamada yetersiz olduğunu ifade eder.

Sorumluluk Kavramı

Sorumluluk kavramı, çeşitli araştırmalara konu olmuş ve bu araştırmalara dayanarak farklı açılardan birçok tanımlamaya sahip olmuştur. Türk Dil Kurumu'na göre sorumluluk, bireyin kendi davranışları veya yetki alanına giren herhangi bir durumun sonuçlarını üstlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2024). Bu tanımlamada, bireyin hareketlerinin ve sorumluluk alanındaki durumların sonuçlarına karşı sorumluluk taşınması vurgulanmaktadır. Sezer ve Çoban (2016)'a göre sorumluluk kurallara uyma, kavrama kuvvetini kullanma, başkalarına saygı gösterme gibi davranışlar, sorumluluk kavramı ile bütünleştirilmiş olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlama, sorumluluğun bireyin genel davranış kalıpları içinde nasıl yer aldığını vurgulamaktadır.

Sorumluluk duygusu, bireyin kendisine verilen veya üstlenmesi beklenen bir görevi, sonuçları ne olursa olsun tamamlaması ve gerektiğinde bu durumu

açıklayabilmesi gerektiği hissidir (Bayrak ve ark., 2023). Bu duygu, bireylerin toplumsal çevre gerçekleriyle ve ideal kurallarla ilişkili olarak oluşur (Sezer ve Çoban, 2016).

Altinköprü (2004) ise, sorumluluğu bireyin doğduğu andan itibaren gelişen bir kavram olarak tanımlar. Bireyin ilk izlenimleriyle şekillenen ve başkalarıyla paylaşma, ödün verme gibi unsurları içeren bir süreç olarak ifade etmektedir. Bu tanımlamalar, sorumluluk kavramını bireyin davranışları, duygusal tepkileri ve sosyal ilişkileri içinde geniş bir perspektiften anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Sorumluluk duygusunu etkileyen çeşitli ve çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında aile yetkinliği, aile çatışması, cinsiyet, benlik saygısı ve değer yönelimleri yer almaktadır (Makset ve Lisa, 2023).

Zahra ve Malik (2022) tarafından yapılan çalışma, aile yetkinliği ile sorumluluk duygusu arasında negatif bir ilişki olduğunu ve aile çatışmasının bu ilişkiye aracılık ettiğini bulunmuştur. Ayrıca kadınların sorumluluk duygusunda daha yüksek puan aldığını bulmuşlardır. Ergenler üzerinde yapılan araştırmada, sorumluluğa yönelik psikolojik hazırlığın oluşmasında değer yönelimlerinin ve özsaygının önemi vurgulanmıştır (Wang ve ark., 2018). Ayrıca çocukların sorumluluk duygusu üzerine yapılan bir araştırmada, kurallara uymayı ve görevleri tamamlamayı içeren yemek pişirme dersi etkinlikleri aracılığıyla sorumluluk duygusunda artış gözlemlendiği belirlenmiştir (Dewi ve Salim, 2022).

Wang ve ark. (2018) tarafından yapılan araştırmada yazarlar, sorumluluk duygusunun grup temsilcilerinin kararlarını, bireyler tarafından alınan kararlara kıyasla daha fazla riskten kaçınmaya yönlendirdiği hipotezini test etmiş ve bunun, grup temsilcilerinin kendilerini nasıl görecekları konusunda endişe duymalarından kaynaklandığını bulmuşlardır (örn. suçluluk ve kendini suçlama). Ayrıca başkaları tarafından nasıl görüleceği (yani başkaları tarafından suçlanmaktan ve küçümsenmekten kaçınmak için).

Zheng ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada şirket yöneticisinin doğum sırasının kardeş rekabetini etkilediğine ve yöneticilerin başkalarına ilişkin tercihlerini şekillendirdiğine ve bunun da kurumsal sosyal sorumluluk davranışlarını etkilediğine dair kanıtlar sunmuştur. Ayrıca çalışma, kardeşler arasında daha yakın bir yaş farkının kardeş rekabetini yoğunlaştırdığını ve olumlu sosyal davranışları

azalttığını, daha büyük bir yaş farkının ise kardeş rekabetini azalttığını ve başkalarına ilişkin tercihleri artırdığını öne sürüyor.

Malezyalı ergenlerin sorumluluk envanteri, ebeveyn-ergen iletişim envanteri ve görüşme protokolünü kullanarak 903 Malezyalı ergen arasında kardeş konumu ve aile iletişiminin sorumluluk duygusuyla ilişkisi incelenmiştir (Mahmud ve ark., 2011). Çalışma sonucunda doğum sırası ve buna eşlik eden kardeşler arasındaki yaş farkı, cinsiyet benzerliği gibi değişkenlerin kişilik özelliklerini etkilediği saptanmış, ilk doğanlar, ortanca doğanlar, son doğanlar ve tek çocuklar, doğum sırasının etkilediği benzersiz kişilik özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir. Ortanca çocukların, özellikle de kardeşleri arasında ortalama iki yıl fark bulunan çocuklar, ilk doğanlara ve son doğanlara kıyasla daha düşük özgüvene ve daha yüksek düzeyde depresyona sahip olabilecekleri vurgulanmıştır. Bunlara ek olarak Malezyalı ergenlerde sorumluluk duygusunun aile içi iletişimle ilişkili olduğunu, kardeş pozisyonunun ergenlerin sorumluluk duygusuyla anlamlı bir ilişkisinin olmadığı, ortanca çocuklara sorumluluk verildiğinde sorumluluk sahibi olabildikleri belirlenmiştir.

Vilar ve Marí (2011) tarafından yapılan çalışmada sosyal sorumlulukla ilgili tutumların ilköğretim 4. sınıftan itibaren farklılaşmaya başladığı, bu durumun iki ebeveynli ailelerde daha fazla olduğu, kardeşler arasında cinsiyet ve pozisyona göre sosyal sorumluluk düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Sorumluluk Türleri

Sorumluluk kavramı, çeşitli kaynaklarda geniş bir kullanım alanına sahip olduğundan, farklı kuramlar ve kuramcılar tarafından çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Bu çeşitli bakış açıları, sorumluluk kavramına farklı nitelikler ve içerikler kazandırarak, aynı zamanda çeşitli sınıflamalarla farklı sorumluluk türlerini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada kişisel sorumluluk, sosyal sorumluluk, kurumsal sosyal sorumluluk, ortak sorumluluk ve vatandaşlık sorumluluğu kavramları incelenmiştir. Bu sınıflandırmalar, sorumluluk kavramını geniş bir perspektiften ele alarak, bireyin bireysel, sosyal, kurumsal, ortak ve vatandaşlık düzlemlerindeki sorumluluklarını tanımlamaktadır (Sezer ve Çoban, 2016).

Kişisel Sorumluluk

Yaşaroğlu ve arkadaşları (2018), kişisel sorumluluğu, bireyin kendi düşünce, duygu ve davranışlarını tanıyıp düzenleyebilme yeteneği ve bireysel veya toplumsal düzeyde yaptığı seçimlerin sonuçlarından sorumlu olma istekliliği olarak tanımlamışlardır. Sezer ve arkadaşlarına (2017) göre bireyin kişisel sorumluluğu, hayatındaki hedeflere odaklanma ve bu hedeflere ulaşmak için tüm sorumlulukları ve görevleri tam anlamıyla kabul etme anlamına gelmektedir. Güçlü bir sorumluluk duygusuna sahip bireyler, üstlendiği görevleri ve işleri tamamlamak için kararlılıkla hareket ederler, bu görevleri yerine getirirken karşılaştıkları zorluklara katlanırlar. Bu bireyler genellikle yapılması gereken eylemler için seçilen kişilerdir.

Özen'e (2013) göre, kişisel sorumluluk, bireyin kendi kimliğini güçlendirmesi, değerler edinmesi ve ilişkilerini nitelikli bir şekilde geliştirmesi anlamına gelmektedir. Bu, bireyin kendi benliğini güçlendirmek adına çabalaması, başkalarıyla saygılı iletişim kurması, kendi tercihlerine sorumluluk duyması ve bu tercihlerin sonuçlarını üstlenmesi, yaşamını kendi yönetmesi, duygusal ve fiziksel olarak iyi hissetmesi ve kendini sorumlu hissetmesi veya düşünmesi gibi ilkeleri içermektedir. Bu nedenle, bireyin iyi bir yaşam sürmesi için kendi benliğini tanıma sorumluluğuna sahip olması, kişisel sorumluluğun önemli bir ilkesidir.

Bireyin kendi benliğini tanıma süreci, bireyin kendi davranışlarını gözlemlemesi, yorumlaması ve bu yorumların doğruluğunu bir sonraki deneyiminde sınaması gereken karmaşık bir süreçtir. Bu süreç, bireyin başkalarının değerlendirmelerini dinlemesini, başkaları üzerindeki etkisini gözlemlemesini, kendini ve başkalarını suçlamayı bırakmasını, duygularına katlanmasını ve her durumla cesurca yüzleşmesini gerektirir. Kişisel sorumluluk, bireyin sadece kendi kontrolündeki eylemlerini içerir (Sezer ve ark., 2017). Öte yandan kişisel sorumluluk, bireyin kendisine karşı sorumluluğunun yanı sıra diğer insanlara destek olma kavramını da içerebilir. Başkalarının ihtiyaçlarını karşılama fikri, bunu kişisel sorumluluk olarak benimseyen bir birey için mutluluk kaynağı oluyorsa, kişisel ve sosyal sorumluluk kavramları arasında derin bir etkileşim olduğu söylenebilir. Sosyal sorumluluk, bireylerin çevrelerindeki diğer bireylere destek olması fikriyle daha da ilerler.

Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk kavramı zaman içinde çeşitli değişikliklere uğramış ve günümüzde birbirine benzer ancak farklı birçok tanımın kullanıldığı görülmüştür. Sosyal sorumluluk, toplumun yararına olacak bireysel veya kurumsal eylemlerden kaçınarak, tarafsız ve mantıklı bir yaklaşımla toplumun refahı için çaba göstermek olarak tanımlanmaktadır. Bireyler yaşamın bir gereği olarak kendilerine olduğu kadar başkalarına karşı da sorumluluk duygusuna sahiptir (Aktan ve Börü, 2007).

Günümüzde bireylerin diğer insanlara karşı hissettikleri sorumluluklar sosyal sorumluluk duygusunu ifade etmektedir. Sosyal sorumluluk terimi, bireyin başkalarına karşı sorumluluğunun varlığını tanımlamak için de kullanılmaktadır (Sezer ve ark., 2017).

Sosyal sorumluluk duygusunun temel amacı, toplum için faydalı olmaktır. Bu durum, hayır işleri veya gönüllülük esaslı faaliyetler aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Türk Dil Kurumu'na göre, "gönüllü" kavramı, "isteyerek ve hiçbir yükümlülüğü yokken bir işi yapmak" anlamına gelir; hayır işleri için ise "düşkünlere, yoksullara, yardıma muhtaç olan insanlara iyilik ve yardımcı olmayı seven kişi" şeklinde tanımlanmaktadır (Vural ve Coşkun, 2011). Ayrıca, sosyal sorumluluk yalnızca bulunduğu topluluğa değil, genel anlamda tüm dünya üzerindeki bireylere fayda sağlayabilecek faaliyetleri içermeyi gerektirir. Sosyal sorumluluk perspektifi, dar bir çerçevede çevremizdeki toplum ve geniş bir çerçevede ise dünya genelindeki bireylere karşı taşıdığımız sorumlulukları içermektedir (Sezer ve ark., 2017). Sosyal sorumluluk, hem işletmelerin ve devletlerin sosyal sorumluluklarından bahsedilebileceği gibi, bireylerin sosyal sorumluluk düzeylerinden de bahsedilmesini kapsar.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kurumsal sosyal sorumluluk ilk defa 1953'te H. Bowen'in "İş adamlarının Sosyal Sorumlulukları" adlı kitabında ortaya çıkmış ve daha çok iş hayatıyla entegre olarak kullanılan bir kavram olmuştur. Bowen, iş adamlarının toplumun amaçları ve değerleriyle uyumlu sosyal sorumluluk faaliyetlerine odaklanmalarını

savunmaktadır. Organizasyonlar için kurumsal sosyal sorumluluk, ekonomik faaliyetlerinin ötesinde, gönüllü bir şekilde temiz bir çevre ve daha iyi bir toplum için katkıda bulunma görevinin önemini vurgulamaktadır (Bowen, 2013).

Aktan ve Börü (2007) kurumsal sosyal sorumluluğa odaklanan işyerlerinin önemli kazanımlar elde ettiğini, işyerlerinin marka değerinin arttığını ve bunun da pazar değerini güçlendirdiğini belirtmiştir. Günümüzde tüketiciler genellikle ürünleri sadece kalitesi ve maddi değeri için değil, aynı zamanda ürünleri üreten işletmelerin sosyal sorumluluk faaliyetleri için de tercih etmektedir.

Kurumsal sosyal sorumluluk bilincine sahip şirketler, müşteri sadakatini artırma ve yeni pazarlara girme konusunda önemli avantajlar elde ediyor. Birçok kurumsal yatırımcı ve fon, yatırım yapmadan önce şirketlerin sosyal sorumluluk performanslarını dikkatle değerlendiriyor (Mohr ve Webb, 2005).

Günümüzde, kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarının iş yerlerine sağladığı faydalar dikkate alındığında, rekabet avantajı elde etme, sosyal bir kimlik inşa etme, çalışan bağlılığını artırma, itibar kazanma ve markalaşma gibi kavramların öne çıktığı gözlemlenmektedir. Bu uygulamalar, şirketlerin hem iç hem de dış paydaşları nezdinde olumlu bir imaj yaratmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca kurumsal sosyal sorumluluğa değer veren iş yerlerinin uygulamaları, sadece ekonomik göstergelere dayalı kazançlarla sınırlı değildir; aynı zamanda toplumun refahına katkıda bulunmak ve çevreyi korumak gibi sosyal konulara destek vermek anlamına gelmektedir (Aktan ve Börü, 2007).

Ortak Sorumluluk

Ortak sorumluluk, küresel ısınma, silahlanma, bulaşıcı ve ölümcül hastalıklar gibi evrensel tehditlerin yanı sıra savaşlar, açlık, ekonomik krizler ve işsizlik gibi tüm toplumu etkileyen ülkelere özgü sorunlara da odaklanmaktadır. Bu tür sorunlar sadece bireylerin yaşamlarını tehdit etmekle kalmaz, aynı zamanda bireylerin birlikte ürettikleri ortak zorluklar olarak da kabul edilir. Ortak sorumluluk davranışları bireyleri bir araya gelmeye ve ortak çözümler aramaya teşvik eder ve bu zorlukların üstesinden gelmek için birlikte hareket etmeyi ve sorumluluk almayı gerektirir. Bu tür olaylarla karşılaşıldığında, ortak bir çözüm için paylaşılan bir sorumluluk

duygusuna ihtiyaç duyulur. Ortak sorumluluk, bir ya da daha fazla bireyin veya ulusun tek başına altından kalkamayacağı olaylara karşı binlerce hatta milyonlarca vatandaşın bir araya gelerek bir bütün olarak üzerine düşen görevleri yerine getirmesi anlamına gelmektedir (Sezer ve ark., 2017). Bu kavram, tıpkı bir vatandaşlık sorumluluğuna dönüşerek, toplumun birlikte hareket etme ve ortak sorunları çözme anlayışını güçlendirmelidir.

Vatandaşlık Sorumluluğu

Vatandaşlık, basitçe, bireylerin devletin belirlediği hukuki statüyle ilişkilendiği bir bağ olarak tanımlanır. Vatandaşlık sorumluluğu ise bireylerin devletin kabul ettiği hukuki kurallara uyması ve beklenen davranışları yerine getirmesi olarak açıklanır (Çiftçi, 2006). Bu sorumlulukları yerine getiren bireyler, toplumsal birliği sürdürmenin ve devletin devamlılığını sağlamanın temelini atmış olurlar. Vatandaşlık sorumluluğu bilincine sahip bireyler, toplumlarına değer katarak verimli bir vatandaşlık sergilerler. Vatandaşlık tutumlarına uygun bir kimlik edinme sürecinde, eğitim ve çalışma kurumları büyük öneme sahiptir (Ayas ve ark., 2013). Bu bağlamda, eğitim ve çalışma alanlarının temel hedefleri arasında, bireyleri sorumluluk sahibi, aktif ve katılımcı vatandaşlar olarak yetiştirmek, bireylerin kendilerini ait hissettiği topluma karşı sorumluluklarını anlamaları ve bu sorumluluklar arasında toplumun değerlerini ve erdemlerini sürdürmek yer almaktadır (Sezer ve ark., 2017).

Somatizasyon Kavramı

Lipowski (1987) tarafından bedenselleştirme olarak adlandırılan somatizasyon terimi, patolojik bulgularla açıklanamayan bedensel şikâyet ve semptomların varlığı ile karakterize edilir. Bireyler genellikle bu semptomları fiziksel hastalıklara bağlar ve tıbbi yardım arama eğilimindedir. Somatizasyon, tıbbi olarak açıklanamayan semptomların varlığı için kullanılan genel bir terimdir ve bu semptomların psikolojik unsurlar içerdiğini vurgular.

Somatizasyonun, psikolojik, psikiyatrik ve sosyal sorunların beden fonksiyonları aracılığıyla ifade edilmesi olduğu belirtilmiştir (Lipowski, 1987). Bu durum, "bedendeki bir bozukluk gibi" görünen semptomlarla, ruhsal ve sosyal alanlarda yaşanan sorunlar arasında yardım arama davranışı olarak tanımlanmaktadır ve bu davranışı etkileyen değişkenler kişilik özellikleri, öğrenilmiş davranış kalıpları,

psikiyatrik hastalıklar ve başa çıkma stilleri gibi faktörleri içerir (Karaçapak ve ark., 2011).

Somatizasyonun erken tanımları genellikle psikanaliz temellidir. Psikanalist Wilhelm Steckel, somatizasyon terimini ilk kez kullanmış ve derinlemesine bir nevrozun bedensel bir ifadesi olarak tanımlamıştır (Kellner, 1990).

Katon, Kleinman ve Rosen (1982) ise somatizasyonu, psikolojik sıkıntıların farkına varılmasına veya ifade edilmesine karşı bir savunma mekanizması olarak öne sürmüşlerdir.

Somatizasyon, ilk olarak Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından DSM-III (1980) içinde "Somatoform Bozukluklar" kategorisinde bir tanı olarak yer bulmuştur. Ancak DSM-V (2013) ile birlikte, fiziksel semptomların tıbbi olarak açıklanamaması gerekliliği gibi kriterler kaldırılmıştır ve somatizasyon bozukluğu, "Bedensel Belirti Bozukluğu" olarak "Bedensel Belirti ve İlişki Bozuklukları" kategorisine dahil edilmiştir. DSM-V'de belirtilen tanı ölçütleri şunlardır: A. Sıkıntı veren veya günlük yaşamı önemli ölçüde etkileyen bir veya birden çok bedensel belirti. B. Bedensel belirtilerle ilişkili aşırı düzeyde düşünceler, duygular veya davranışlar. C. Herhangi bir bedensel belirti olmasa da belirti gösterme durumu süreklilik gösterir (altı aydan uzun süreli) (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Somatik semptomlar genellikle baş, bel ve sırt gibi vücut bölgelerinde ağrı; mide, bağırsak ve solunum organlarının işleyişinde bozukluk; yorgunluk ve bitkinlik şeklinde kendini gösterebilir (Karaçapak ve ark., 2011). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar, stresle ilişkili olarak ortaya çıkan başlıca bedensel semptomların çarpıntı, sindirim sorunları, uyku bozuklukları ve menstrüasyon problemleri olduğunu ortaya koymuştur. Bireyler yaşadıkları zorluklara bağlı olarak ruhsal veya fiziksel tepkiler verebilirler. Lipowski (1987), biyolojik, kişisel, gelişimsel, öğrenme ve sosyokültürel faktörlerin somatik belirtilerin temel nedenleri olduğunu belirtmiştir. Sıkıntı ve üzüntülerin bedensel semptomlarla ifade edilmesi toplumlarda yaygın bir olgudur.

Somatizasyonun yaygınlığı ülkeler arasında farklılık gösterse de Türkiye'de %1,5 oranında olduğu belirtilmektedir. Somatik bozuklukların %90'ı 25 yaşından önce ortaya çıkmaktadır ve genellikle ergenlik döneminde ilk semptomlar görülmektedir (Özenli ve ark., 2009).

İlgili araştırmalar

Büyüme Korkusu ile İlgili Çalışmalar

Büyüme korkusu üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında, bu konunun nispeten yeni olması nedeniyle sınırlı sayıda çalışma olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye'de bu alandaki ilk çalışma, Ateş ve Özden-Yıldırım (2018) tarafından yürütölen bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu araştırma, 733 katılımcı ile gerçekleştirilmiş ve faktör analizi ile çeşitli güvenilirlik analizleri kullanılarak, 14 madde ve 4 alt boyuttan oluşarı bir büyüme korkusu ölçeği geliştirilmiştir. Bu alt boyutlar; romantik ilişkilerde zorlanma, evliliğe karşı olumsuz tutumlar, sosyal-duygusal yalnızlık, bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma olarak tanımlanmıştır.

Ateş ve Özden-Yıldırım (2020a) tarafından yapılan bir başka çalışma, büyüme korkusu ile erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan ebeveynlik tarzları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın bulguları, büyüme korkusunun duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, iç içe geçme/bağımlılık, ayrıcalıklılık/yetersiz öz kontrol, terkedilme, kusurluluk, tehditlere karşı dayanıksızlık ve yüksek standartlar şemaları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, büyüme korkusu, cezalandırıcı, kötümser/endişeli, aşırı izin verici/sınırsız, aşırı koruyucu/evhamlı ve küçümseyici/kusur bulucu baba figürleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Benzer şekilde, büyüme korkusu, cezalandırıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, duygusal olarak yoksun bırakıcı, küçümseyici/kusur bulucu ve kuralcı/kalıplayıcı anne figürleri ile de pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Genel olarak, bu bulgular, ebeveynlerin algılanan tutumlarının büyüme korkusu üzerinde etkili olduğunu ve büyüme korkusunun, kendini feda ve cezalandırıcılık şemaları dışındaki erken dönem uyumsuz şemalarla bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Bu sonuçlar, ebeveynlik tarzlarının ve erken dönem uyumsuz şemaların bireylerin büyüme korkusunu şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, Ateş ve Özden Yıldırım'ın (2020b) yürüttüğü çalışma, büyüme korkusu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Sonuçlar, büyüme korkusunun çeşitli psikolojik belirtilerle pozitif yönde anlamlı ilişkiler taşıdığını ortaya koymuştur. Özellikle, bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğun

içselleştirilmesinde zorlanma, romantik ilişkileri sürdürmede güçlük ve sosyal duygusal yalnızlık gibi alt boyutlar, büyüme korkusu ile hostilite, somatizasyon, olumsuz benlik ve depresyon belirtileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Evliliğe karşı olumsuz tutum alt boyutu ise yalnızca anksiyete ve depresyonla pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Büyüme korkusunun, özellikle anksiyete ve depresyon belirtilerini yordadığı belirlenmiştir. Cinsiyetler arasında hem büyüme korkusu hem de psikolojik belirtiler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak, katılımcıların çalışma durumuna göre yapılan analizlerde, yalnızca olumsuz benlik belirtileri açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu bulgular, bireylerin büyüme korkusunun, çeşitli psikolojik sıkıntılarla yakından ilişkili olduğunu ve bu korkunun anksiyete ve depresyon gibi belirtileri öngördüğünü göstermektedir. Cinsiyet farklılıkları bulunmamakla birlikte, çalışma durumu olumsuz benlik algısıyla ilişkili farklılıklar ortaya koymaktadır. Bu da büyüme korkusunun psikolojik sağlığı nasıl etkilediğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Gümüş Demir ve Akoğlu'nun (2022) çalışması, yetişkinlerde büyüme korkusu, ayrılık anksiyetesi ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu araştırmada, yüksek ayrılık anksiyetesi seviyelerine sahip bireylerin daha fazla immatür ve nevrotik savunma mekanizmaları kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, yüksek ayrılık anksiyetesi seviyelerine sahip katılımcıların büyüme korkusu seviyelerinin de arttığı görülmüştür. İmmatür savunma mekanizmaları ile büyüme korkusu ve sosyal-duygusal yalnızlık arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, sosyal-duygusal yalnızlık ile nevrotik savunmalar ve ayrılık anksiyetesi arasında pozitif bir ilişki olduğudur. Araştırma, sosyodemografik değişkenler arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklar ortaya koymuştur. Bu çalışmanın, klinik uygulamalarda kullanılacak psikoterapötik müdahalelerin geliştirilmesinde yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bu sonuçlar, bu alanda çalışan araştırmacılar için önemli bir rehber niteliğinde olabilir.

Çok ve arkadaşlarının (2023) yaptığı araştırmada çeyrek yaşam krizi sırasında bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde ilişkiler, kariyer ve finans gibi alanlarda zorlayıcı deneyimler yaşayabileceği bulunmuştur. Araştırma, beliren yetişkinlik ve genç yetişkinlik dönemleri arasında, bireylerin artık içinde buldukları yetişkin rollerine karşı isteksizlik yaşayabileceklerini ve hatta bu rollerden kaçınma

eğiliminde olabileceklerini göstermektedir. Ayrıca, bu dönemde bireylerin ulaşmak istedikleri yetişkin rollerine ulaşamama riskiyle karşı karşıya kalabilecekleri belirtilmektedir.

Sorumluluk Kavramı ile İlgili Çalışmalar

Sorumluluk duygusunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında aile yetkinliği, aile çatışması, cinsiyet, benlik saygısı ve değer yönelimleri yer almaktadır (Zahra ve Malik, 2022).

İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, sorumluluk duygusu ile iç denetim düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, dış denetim odaklı bireylerin sorumluluktan kaçındığı, ancak iç denetim odaklı bireylerin, tercihleriyle başlayan eylem sürecinin farkında olarak sorumluluk aldığı ifade edilmiştir (Özen ve ark., 2002).

Ergenler üzerinde yapılan araştırmada, sorumluluğa yönelik psikolojik hazırlığın oluşmasında değer yönelimlerinin ve özsaygının önemi vurgulanmıştır. Araştırmada yazarlar, sorumluluk duygusunun grup temsilcilerinin kararlarını, bireyler tarafından alınan kararlara kıyasla daha fazla riskten kaçınmaya yönlendirdiği hipotezini test etmiş ve bunun, grup temsilcilerinin kendilerini nasıl görecekları konusunda endişe duymalarından kaynaklandığını bulmuşlardır (örn. suçluluk ve kendini suçlama). Ayrıca başkaları tarafından nasıl görüleceği (yani başkaları tarafından suçlanmaktan ve küçümsenmekten kaçınmak için) (Wang ve ark., 2018).

Widhiastuti'nin (2019) 2016 yılında muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, sorumluluk duygusunun çevresel davranış üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, sosyoekonomik koşulların sorumluluk duygusu üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu bulunmuştur. Araştırmada, sosyoekonomik koşullar ve halife olarak farkındalığın çevresel davranış üzerindeki etkilerinde sorumluluk duygusunun aracılık rolü oynadığı gözlemlenmiştir.

Zhang (2020) tarafından 1500 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırma, bireysel sorumluluk, sosyal sorumluluk ve grup sorumluluğunun sınıf düzeylerine göre belirgin farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Dördüncü sınıf

öğrencilerinin kişisel sorumluluk seviyeleri diğer sınıflara kıyasla önemli ölçüde daha yüksek bulunmuş, üçüncü sınıf öğrencilerinin kişisel sorumluluk seviyeleri ise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede daha yüksek tespit edilmiştir. Cinsiyet açısından bireysel sorumlulukta belirgin bir fark görülmezken, sosyal ve grup sorumluluğunda cinsiyet temelli anlamlı farklar gözlemlenmiştir. Analizler, pozitif psikolojik özelliklerin üniversite öğrencilerinin yenilikçilik ve girişimcilik konularındaki sorumluluk duygularını artırmada faydalı olabileceğini göstermiştir.

Özyürek'in (2020) sağlık alanında eğitim gören 657 öğrenciyle yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin sorumluluk duygusunun erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, son sınıf öğrencilerinin sorumluluk duygusunun birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırma, sorumluluk duygusu ile çocuğa yönelik şiddet konusunda duyarlılık arasında olumlu bir ilişki olduğunu da belirtmiştir.

Zahra ve Malik (2022) tarafından yapılan çalışma, aile yetkinliği ile sorumluluk duygusu arasında negatif bir ilişki olduğunu ve aile çatışmasının bu ilişkiye aracılık ettiğini bulunmuştur. Ayrıca kadınların sorumluluk duygusunda daha yüksek puan aldığını bulmuşlardır.

Çocukların sorumluluk duygusu üzerine yapılan araştırmalar, kurallara uymayı ve görevleri tamamlamayı içeren yemek pişirme dersi etkinlikleri aracılığıyla bir artış göstermiştir (Dewi ve Salim, 2022).

Zheng ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada ise şirket yöneticisinin doğum sırasının kardeş rekabetini etkilediğine ve yöneticilerin başkalarına ilişkin tercihlerini şekillendirdiğine ve bunun da kurumsal sosyal sorumluluk davranışlarını etkilediğine dair kanıtlar sunmuştur. Ayrıca çalışma, kardeşler arasında daha yakın bir yaş farkının kardeş rekabetini yoğunlaştırdığını ve olumlu sosyal davranışları azalttığını, daha büyük bir yaş farkının ise kardeş rekabetini azalttığını ve başkalarına ilişkin tercihleri artırdığını öne sürüyor.

Somatizasyon Kavramı ile İlgili Çalışmalar

Somatizasyon, bireylerin zihinsel yansıtmalara atfedilebilecek fiziksel semptomlar yaşadığı bir olgudur ve sosyal, kültürel ve psikolojik faktörlerden etkilenmektedir (Lanzara ve ark., 2019).

Literatürde sıklıkla somatizasyon ile aile öyküsü, kişilik özellikleri, psikolojik sıkıntı ve iyi oluş gibi çeşitli faktörler arasındaki ilişkiyi araştırılmıştır (Meng ve Jin, 2013). Literatürde yer alan mevcut çalışma sonuçları somatizasyonun psikolojik sıkıntı, duygusal dengesizlik, duyguları ifade etmede zorluk ve duygusal taleplerin farkında olmama ile ilişkili olduğunu, ayrıca somatizasyon, nevrotiklik gibi belirli kişilik özellikleriyle ve kaygı ve stres gibi psikolojik sıkıntı faktörleriyle de bağlantılı olduğunu bildirmişlerdir (Barbati ve ark., 2022). Somatizasyonun yaygınlığı ve ilişkilerinin, kültürel çeşitliliğe, strese maruz kalma ve başa çıkma mekanizmalarına bağlı olarak, göçmenler de dahil olmak üzere farklı popülasyonlarda farklılık gösterdiği bulunmuştur (Rokvic, 2018). Genel olarak, psikolojideki araştırma çalışmaları somatizasyonun karmaşık doğasına ve bunun çeşitli psikolojik faktörlerle olan ilişkisine dair içgörü sağlamıştır.

Konuyla ilişkili olarak Brown ve Smith (1989) tarafından yapılan çalışmada doğum sırası pozisyonunu ölçmek için Slater indeksi kullanılarak 143 hastadan oluşan bir örneklem üzerinde çalışılmıştır. Çalışma sonucunda doğum sırası pozisyonunun somatizasyon bozukluğu ile ilişkili olmadığı ve her iki gruptaki kardeşlik pozisyonunun tesadüfen oluştuğu ortaya çıktığı bildirilmiştir.

Özenli ve arkadaşlarının (2009) Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde yaptıkları çalışmada, 804 öğrenci üzerinde somatizasyonun yaşam boyu yaygınlığı ve ilişkili risk etkenleri araştırılmıştır. Somatoform Bozukluk Görüşme Ölçeği kullanılarak yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, katılımcıların %7,7'sinin somatizasyon bozukluk tanı kriterlerini karşıladığı belirlenmiştir.

Ercan'ın (2018) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) bir çalışmasında, kişilerarası ilişki tarzlarının psikosomatik bozukluklarla ilişkisi incelenmiştir. Baskın, kaçınan, öfkeli, duygudan kaçınan duyarsız, manipülatif ve alaycı tarzların somatizasyon ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca, kadın, işsiz ve düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların somatizasyon puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tunca ve Baloğlu'nun (2022) yaptığı bir çalışmada, yetişkinlik dönemindeki niversite ğrencilerinin psikolojik yardım alma davranışlarına göre incelenen psikolojik belirtiler, cinsiyet ve profesyonel psikolojik destek alıp almama durumlarına göre farklılık göstermiştir. Kadınların somatizasyon puanları erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuş ve profesyonel destek alanların somatizasyon puanlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Doğan Yatar ve zden Yıldırım (2023) tarafından yapılan çalışmada, stresle başetme yöntemleri, genel öz yeterlik inancı ve bilişsel esnekliğin somatizasyon üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bulgular, stresle baş etme yöntemlerini daha etkin kullanan bireylerin somatizasyon eğilimlerinin daha düşük olduğunu göstermiştir. Ayrıca, z yeterlik inancının ve bilişsel esnekliğin somatizasyon ile negatif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Unipolar ve bipolar bozuklukların depresyon evresindeki hastalarla yapılan çalışmada somatizasyon özellikleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı, psikiyatrik komorbidite varlığında somatik belirti şiddetinin unipolar depresyonda daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bir diğer ne çıkan bulgu da depresyonun şiddetinin şiddetli somatizasyonun tek yordayıcısı olduğunun belirlenmesidir (Akça ve ark., 2023).

BÖLÜM III

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama ve analiz yöntemleri ile elde edilen bulguların raporlanma şekli hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modellerinin alt başlığı olarak ele alınan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, belirli bir durumu, olayı veya sorunu detaylı bir şekilde tanımlamak, yorumlamak ve incelemek için kullanılır. Bu model, belirlenen ölçütlerle incelenen durumlar ve değişkenler arasındaki ilişkinin varlığını ve derecesini sorgular (Aydoğdu, Karamustafaoğlu ve Bülbül, 2017).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmış, çalışmaya katılmayı kabul eden ve dahil edilme kriterlerine uyan 18 yaş ve üzeri 666 kişi çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Büyüköztürk (2002), kolayda örnekleme yönteminin, uygun zaman ve uygun yerdeki bireylerin seçimiyle örnekleme oluşturulmasını sağladığını belirtmektedir.

Tablo 1.*Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş grubu		
18-25 yaş	120	18,18
26-33 yaş	181	27,42
34-41 yaş	168	25,45
42 ve üstü	191	28,94
Cinsiyet		
Kadın	452	68,48
Erkek	208	31,52
Medeni durum		
Bekar	328	49,70
Evli	332	50,30
Büyüdüğünüz aile tipi		
Ataerkil	491	74,39
Anaerkil	129	19,55
Çocukerkil	40	6,06
Büyüdüğünüz aile yapısı		
Çekirdek aile	470	71,21
Geniş aile	177	26,82
Tek ebeveyn	13	1,97
Doğum sırası		
İlk çocuk	241	36,52
İkinci çocuk	170	25,76
Üçüncü çocuk	104	15,76
Dört ve üstü	145	21,97
Eğitim durumu		
Lise ve altı	193	29,24
Üniversite	404	61,21
Lisansüstü	63	9,55
İş durumu		
Çalışan	543	82,27
Çalışmayan	117	17,73
Toplam	660	100,00

Tablo 1. 'de araştırma kapsamına dahil edilen katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımına dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde katılımcıların %18,18'inin 18-25 yaş, %27,42'sinin 26-33 yaş, %25,45'inin 34-41 yaş ve %28,94'ünün 42 yaş ve üstünde, %68,48'inin

kadın, %31,52'sinin erkek, %49,70'inin bekar, %50,30'unun evli olduğu, %74,39'unun ataerkil, %19,55'inin anaerkil ailede büyüdüğü, %71,21'inin çekirdek ve %26,82'sinin geniş aileye sahip olduğu, %36,52'sinin ilk çocuk, %25,76'sının ikinci, %15,76'sının üçüncü, %21,97'sinin dördüncü ve üstü çocuk olduğu, %29,24'ünün lise, 61,21'inin üniversite mezunu olduğu ve %82,27'sinin çalıştığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için Aydınlatılmış Onam Formu, Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu, Büyüme Korkusu Ölçeği (BKÖ), Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KSÖ) ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90) kullanılmıştır.

Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu

Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu, araştırmacı tarafından oluşturulan ve katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, aile tipi, aile yapısı, ailedeki kardeş sırasına göre kaçınıcı çocuk olduğu, eğitim durumu ve iş durumu ile ilgili toplam 8 sorudan oluşan bir formdur.

Büyüme Korkusu Ölçeği (BKÖ)

Bu araştırmada, bireylerin büyüme korkusu seviyelerini değerlendirmek amacıyla Ateş ve Özden-Yıldırım'ın (2018) geliştirdiği "Büyüme Korkusu Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, toplamda 14 madde içermekte olup 5'li likert tipindedir. Katılımcıların elde edebileceği en yüksek puan 70, en düşük puan ise 14 olarak belirlenmiştir. Ölçek geliştirilirken sosyal-duygusal yalnızlık, romantik ilişkileri sürdürmede zorlanma, evlenmeye karşı olumsuz tutumlar, bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma olmak üzere dört farklı alt boyut tanımlanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.75 iken, alt boyutların iç tutarlılık katsayıları 0.52 ile 0.75 arasında değişmektedir. Test-tekrar test güvenilirlik çalışması sonucunda, ölçeğin bütününe yönelik elde edilen korelasyon katsayısı 0.97 olarak belirlenmiştir (Ateş ve Özden Yıldırım, 2018).

Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KSÖ)

Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KSÖ), Mergler (2007) tarafından bireylerin kişisel sorumluluk algılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Mergler'in çalışmasında ölçek alt boyutlarının cronbach alfa değerlerinin 0.79 ve 0.94 olduğu belirlenmiştir. Ölçek, daha sonra Yaşaroğlu ve arkadaşları (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ölçek, 11 maddeden oluşmakta olup, beşli Likert tipinde (1: kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) değerlendirilmektedir. Ölçek, üç boyut içermektedir: farkındalık, öz kontrol ve sosyal duyarlılık. Maddelerden elde edilen toplam puanlar, madde sayısına bölünerek ölçek ve alt boyut puanları elde edilmektedir. Bu değerlendirme yöntemi sayesinde, yüksek ölçek ve alt boyut puanlarına sahip bireylerin kişisel sorumluluk algılarının yüksek olduğu sonucuna varılabilmektedir. Yapılan çalışmada ölçeğin iç güvenilirlik katsayısı birinci alt boyut için .63, ikinci alt boyut için .63 ve üçüncü alt boyut .62; tümü için ise .62 olarak hesaplanmıştır.

Belirti Tarama Listesi (SCL-90)

Belirti Tarama Listesi (SCL-90), bireyin patolojik belirtilerini tespit etmek ve semptomların şiddetini değerlendirmek için kullanılan bir psikometrik testtir. SCL-90, 90 sorudan oluşan bir belirti tarama testidir ve toplamda 10 alt testten oluşur. Her bir soru, bireyin semptomlarını değerlendirmek için 5'li likert skalasına dayanır. Bu skalada, "Hiç", "Çok az", "Orta derecede", "Oldukça fazla" ve "İleri derecede" seçenekleri sırasıyla "0", "1", "2", "3" ve "4" olarak puanlanır. SCL-90'ın alt boyutları arasında somatizasyon, obsesif kompulsif belirtiler, kişilerarası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke ve düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünceler ve psikotizm yer alır. Bu alt boyutlara ait alfa güvenilirlik katsayıları, .72 ile .89 arasında değişmektedir, bu da ölçeğin güvenilir ve tutarlı sonuçlar verdiğini göstermektedir (Kılıç, 1991).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aşamasının öncesinde, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan etik kurulundan onay alınmıştır

(YDÜ/SB/2023/1636). Ayrıca ölçeği kullanmak için ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Gerekli olan izinler alındıktan sonra Google Forms uygulaması aracılığıyla aydınlatılmış onam formu, Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu ve ölçek sorularını içeren bir bağlantı adresi oluşturulmuştur. Bu form, sosyal medya platformları (Facebook, Twitter, WhatsApp, Telegram vb.) üzerinden paylaşarak katılımcılara, ankete katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı bilgisi verilmiştir. Araştırma gizlilik ve gönüllük esasına uygun olarak ve gerekli bilgilendirmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 18 yaş üzeri bireyler katılmıştır. Anket verilerinin toplama süreci, yaklaşık olarak 2 ay sürmüştür.

Verilerin Analizi ve yorumlanması

Araştırma verilerinin istatistiksel analizlerinin yapılmasında Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS) 27.0 yazılımı kullanılmıştır.

Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon sorularına verdikleri yanıtların güvenilirlikleri Cronbach Alfa ile incelenmiş ve hesaplanan alfa katsayıların Büyüme Korkusu Ölçeği için 0,831, Kişisel Sorumluluk Ölçeği için 0,794 ve SCL90R-Somatizasyon için 0,892 bulunmuştur.

Araştırmadaki katılımcıların sosyo-demografik özellikleri belirlenirken frekans analizleri, Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanları belirlenirken tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Tablo 2.

Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Normallik Testleri

	n	\bar{x}	s	Min	Max	K-S	p	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal-duygusal yalnızlık	660	7,35	2,33	3	15	0,142	0,000*	0,665	0,389
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	660	11,8	3,83	5	25	0,133	0,000*	0,651	0,208
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	660	7,48	2,96	3	15	0,150	0,000*	0,619	-0,178
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	660	6,85	2,38	3	15	0,153	0,000*	0,669	0,501
Büyüme Korkusu Ölçeği	660	33,48	8,46	14	61	0,091	0,000*	0,590	0,481
Sosyal duyarlılık	660	10,57	2,44	3	15	0,118	0,000*	-0,423	0,353
Öz kontrol	660	14,91	2,91	5	20	0,127	0,000*	-0,567	0,432
Farkındalık	660	15,6	2,87	4	20	0,131	0,000*	-0,679	0,966
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	660	41,08	5,90	18	55	0,071	0,000*	-0,405	0,732
SCL90R-Somatizasyon	660	12,39	8,06	0	46	0,082	0,000*	0,924	1,031

Tablo 2.'de araştırmadaki katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının normallik testlerine ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi ve çarpıklık-basıklık katsayılarına yer verilmiştir.

Tablo 2.'de gösterilmiş olan Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre veriler normal dağılım göstermezken ($p < 0,05$), çarpıklık ve basıklık katsayılarının $\pm 1,5$ arasında olmasından dolayı verilerin normal dağılıma uyduğu belirlenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) verilere ilişkin çarpıklığın ve basıklığın $\pm 1,5$ arasında olmasının normal dağılıma işaret ettiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda araştırma hipotezleri parametrik testler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların yaş grubuna, aile tipine, aile yapısına, doğum sırasına göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılmasında ANOVA uygulanmış ve ileri analizler için Tukey testine başvurulmuştur. Katılımcıların cinsiyetine, medeni durumuna ve iş durumuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılmasında ise bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır. Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının arasındaki ilişkiler Pearson testiyle incelenmiş, yordayıcılık ve aracılık analizleri için yapısal eşitlik modelleri kullanılmıştır.

Çalışma Planı

1. Literatür İncelemesi ve Hipotez Geliştirme: 25.04.2023
Önceki çalışmaların ve literatürün incelenmesi.15.05.2023
Araştırmanın temel hipotezlerinin belirlenmesi.26.05.2023
2. Araştırma Tasarımı:20.06.2023
Araştırma yöntemlerinin ve ölçüm araçlarının belirlenmesi.15.03.2023-
17.10.2023
Katılımcı seçim kriterlerinin belirlenmesi. 08.12.2023
3. Veri Toplama: 12.12.2023
Anketlerin veya ölçeklerin hazırlanması.15.01.2024
Katılımcıların seçilmesi ve bilgilendirilmesi.20.01.2024
Veri toplama sürecinin yürütülmesi.29.02.2024
4. Veri Analizi:19.03.2024
Toplanan verilerin analiz edilmesi.10.04.2024
İlişkilerin ve bulguların istatistiksel olarak değerlendirilmesi.24.04.2024
5. Sonuçların Değerlendirilmesi:30.05.2024
Elde edilen bulguların yorumlanması.08.05.2024
Hipotezlerin doğruluğunun değerlendirilmesi.15.05.2024
6. Sonuçların Raporlanması:25.05.2024
Araştırma sonuçlarının yazılı bir rapor haline getirilmesi.01.06.2024
Raporun sunulması ve yayınlanması.06.06.2024

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri ilgili bulgulara yer verilmiştir. Katılımcıların büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyi incelenmiştir.

Tablo 3.

Katılımcıların yaş grubuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	Yaş grubu	n	\bar{x}	s	Min	Max	F	p	Fark
Sosyal- duygusal yalnızlık	18-25 yaş	120	7,81	2,68	3	15	3,096	0,026*	1-3
	26-33 yaş	181	7,14	2,25	3	15			
	34-41 yaş	168	7,08	2,27	3	15			
	42 ve üstü	191	7,50	2,17	3	14			
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	18-25 yaş	120	12,46	4,38	5	25	1,788	0,148	
	26-33 yaş	181	11,73	3,81	5	24			
	34-41 yaş	168	11,41	3,72	5	23			
	42 ve üstü	191	11,80	3,52	5	22			
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	18-25 yaş	120	8,87	3,24	3	15	15,374	0,000*	1-2
	26-33 yaş	181	7,74	2,91	3	15			1-3
	34-41 yaş	168	7,04	2,92	3	15			1-4
	42 ve üstü	191	6,74	2,52	3	15			
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	18-25 yaş	120	7,53	2,45	3	15	4,872	0,002*	1-4
	26-33 yaş	181	6,88	2,45	3	15			
	34-41 yaş	168	6,73	2,51	3	15			
	42 ve üstü	191	6,50	2,07	3	13			
Büyüme Korkusu Ölçeği	18-25 yaş	120	36,67	8,80	19	61	7,866	0,000*	1-3
	26-33 yaş	181	33,50	8,70	15	61			1-4
	34-41 yaş	168	32,26	8,55	14	58			
	42 ve üstü	191	32,54	7,41	15	56			
Sosyal duyarlılık	18-25 yaş	120	10,06	2,33	3	15	3,157	0,024*	1-3
	26-33 yaş	181	10,44	2,25	5	15			1-4
	34-41 yaş	168	10,84	2,73	3	15			
	42 ve üstü	191	10,79	2,37	3	15			
Öz kontrol	18-25 yaş	120	14,26	2,75	7	20	3,704	0,012*	1-3
	26-33 yaş	181	14,72	2,56	7	20			1-4
	34-41 yaş	168	15,27	2,99	7	20			
	42 ve üstü	191	15,18	3,17	5	20			
Farkındalık	18-25 yaş	120	16,38	2,62	7	20	5,168	0,002*	1-4
	26-33 yaş	181	15,36	2,55	4	20			
	34-41 yaş	168	15,80	3,20	4	20			
	42 ve üstü	191	15,16	2,92	7	20			
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	18-25 yaş	120	40,69	5,54	24	55	1,828	0,141	
	26-33 yaş	181	40,52	4,95	28	53			
	34-41 yaş	168	41,91	6,68	18	55			
	42 ve üstü	191	41,13	6,18	22	55			
SCL90R- Somatizasyon	18-25 yaş	120	13,03	7,62	1	38	2,102	0,099	
	26-33 yaş	181	11,16	6,87	0	30			
	34-41 yaş	168	12,52	9,49	0	41			
	42 ve üstü	191	13,05	7,93	0	46			

* $p < 0,05$

Tablo 3.'teki araştırmanın kapsamında alınmış olan katılımcıların yaş grubuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılması için uygulanan ANOVA bulguları verilmiştir.

Araştırmadaki katılımcıların yaş kategorilerine göre Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden ,ölçekte bulunan duygusal-sosyal-yalnızlık , evliliğe karşı olumsuz tutumlarını, bağımsız yaşam hazırlık ve sorumluluğu içselleştirme ile ilgili zorlanma alt boyutlarından almış oldukları puanların arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). 18-25 yaş grubu katılımcıların sosyal-duygusal yalnızlık puanları 34-41 yaş katılımcılardan yüksek bulunmuştur. 18-25 yaş grubu katılımcıların evlenmeye karşı olumsuz tutumlar alt boyutundan aldıkları puanlar diğer yaş gruplarındaki katılımcılara göre yüksektir. 18-25 yaş grubunda yer alan katılımcıların bağımsız yaşam hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanmadan aldıkları puanlar 42 yaş ve üstündekilerden fazla bulunmuştur. 18-25 yaş grubu katılımcılar Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden 34-41 yaş ve 42 yaş ve üstü yaş grubundaki katılımcılara göre yüksek puan almıştır.

Katılımcıların yaş grubuna göre Kişisel Sorumluluk Ölçeğinde bulunan sosyal duyarlılık, öz kontrol ve farkındalık alt boyutlarından almış oldukları puanların arasındaki istatistiksel açıdan anlamlı farkların olduğunu belirlenmiştir. ($p<0,05$). 18-25 yaş grubu katılımcıların sosyal duyarlılık ve öz kontrol puanları 34-41 yaş ve 42 yaş ve üstü yaş grubundaki katılımcılara göre düşüktür. Ayrıca 18-25 yaş grubu olan katılımcıların farkındalık puanlarının 42 yaş ve üstü yaş grubundaki katılımcılara göre yüksek bulunmuştur.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yaş gruplarına göre SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları puanların arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farkların olmadığı ile ilgili belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.

Katılımcıların Cinsiyetine göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	\bar{x}	s	t	p
Sosyal-duygusal yalnızlık	Kadın	452	7,38	2,35	0,400	0,689
	Erkek	208	7,30	2,28		
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	Kadın	452	11,75	3,85	-0,466	0,641
	Erkek	208	11,90	3,78		
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	Kadın	452	7,51	2,85	0,431	0,666
	Erkek	208	7,40	3,20		
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	Kadın	452	6,70	2,33	-2,383	0,017*
	Erkek	208	7,18	2,48		
Büyüme Korkusu Ölçeği	Kadın	452	33,35	8,24	-0,619	0,536
	Erkek	208	33,78	8,93		
Sosyal duyarlılık	Kadın	452	10,68	2,36	1,666	0,096
	Erkek	208	10,34	2,59		
Öz kontrol	Kadın	452	15,06	2,77	1,986	0,047*
	Erkek	208	14,58	3,17		
Farkındalık	Kadın	452	15,76	2,70	2,079	0,038*
	Erkek	208	15,26	3,20		
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	Kadın	452	41,50	5,52	2,686	0,007*
	Erkek	208	40,18	6,59		
SCL90R-Somatizasyon	Kadın	452	13,52	8,22	5,431	0,000*
	Erkek	208	9,93	7,11		

* $p < 0,05$

Katılımcıların cinsiyetine göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanları karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem için t testi bulguları Tablo 4.'te belirtilmiştir.

Tablo 4. bakıldığında katılımcıların cinsiyetine göre Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmekte

zorlanma alt boyutundan aldıkları puanların arasında istatistiksel olarak anlamlı farkların olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Erkek katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan bağımsız yaşam hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmekte zorlanma ile ilgili alt boyutundan almış oldukları puanların kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılmış olan bireylerin cinsiyetine göre Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden ve ölçekteki bulunan öz kontrol ve farkındalık alt boyutlarından almış oldukları puanların aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Kadınların Kişisel Sorumluluk Ölçeği geneli ile ölçekte bulunan öz kontrol ve farkındalık alt boyutlarından alınan puanlar erkek katılımcılara göre yüksektir.

Katılımcıların cinsiyetine göre SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları puanların arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadın katılımcıların SCL90-R ölçeğindeki bulunan Somatizasyon alt boyutundan erkeklere göre daha yüksek puan almış oldukları görülmektedir.

Tablo 5.

Katılımcıların Medeni durumuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	Medeni durum	n	\bar{x}	s	t	p
Sosyal-duygusal yalnızlık	Bekar	328	7,57	2,52	2,407	0,016*
	Evli	332	7,14	2,10		
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	Bekar	328	12,58	4,11	5,318	0,000*
	Evli	332	11,03	3,35		
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	Bekar	328	8,58	3,08	10,242	0,000*
	Evli	332	6,39	2,40		
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	Bekar	328	7,21	2,57	3,902	0,000*
	Evli	332	6,50	2,13		
Büyüme Korkusu Ölçeği	Bekar	328	35,95	8,97	7,770	0,000*
	Evli	332	31,05	7,13		
Sosyal duyarlılık	Bekar	328	10,47	2,30	-1,128	0,260
	Evli	332	10,68	2,57		
Öz kontrol	Bekar	328	14,59	2,90	-2,790	0,005*
	Evli	332	15,22	2,89		
Farkındalık	Bekar	328	15,74	2,77	1,211	0,226
	Evli	332	15,47	2,97		
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	Bekar	328	40,80	5,60	-1,245	0,214
	Evli	332	41,37	6,18		
SCL90R-Somatizasyon	Bekar	328	11,86	8,12	-1,686	0,092
	Evli	332	12,92	7,97		

* $p < 0,05$

Tablo 5.'te araştırmadaki katılımcıların medeni durumuna nazaran Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılması için uygulanmış olan bağımsız örneklemin t testi sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 5.'e göre katılımcıların medeni durumuna kıyasla Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından almış oldukları puanların arasındaki farkların istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Bekar olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından almış oldukları puanlar evli olan katılımcılara kıyasla yüksektir.

Araştırmadaki katılımcıların medeni durumuna göre Kişisel Sorumluluk Ölçeğinde yer alan öz kontrol alt boyutundan aldıkları puanların arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bekar katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeğinde bulunan öz kontrol alt boyutundan evli olanlara kıyasla daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların medeni durumuna göre bakıldığında SCL90-R ölçeğinde bulunmuş olan, Somatizasyon alt boyutundan aldıkları puanların arasındaki istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 6.

Katılımcıların Aile Tipine göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	Aile tipi	n	x	s	Min	Max	F	p	Fark
Sosyal- duygusal yalnızlık	Ataerkil	491	7,28	2,22	3	14	0,931	0,395	
	Anaerkil	129	7,56	2,68	3	15			
	Çocukerkil	40	7,58	2,36	4	14			
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	Ataerkil	491	11,76	3,74	5	24	0,138	0,871	
	Anaerkil	129	11,94	4,11	5	25			
	Çocukerkil	40	11,93	3,97	5	22			
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	Ataerkil	491	7,45	2,91	3	15	0,122	0,885	
	Anaerkil	129	7,52	3,16	3	15			
	Çocukerkil	40	7,68	3,08	3	15			
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	Ataerkil	491	6,77	2,28	3	14	1,276	0,280	
	Anaerkil	129	7,15	2,74	3	15			
	Çocukerkil	40	6,90	2,39	3	12			
Büyüme Korkusu Ölçeği	Ataerkil	491	33,26	8,23	14	58	0,690	0,502	
	Anaerkil	129	34,16	9,28	16	61			
	Çocukerkil	40	34,08	8,50	17	52			
Sosyal duyarlılık	Ataerkil	491	10,55	2,39	3	15	0,379	0,685	
	Anaerkil	129	10,56	2,61	3	15			
	Çocukerkil	40	10,90	2,52	4	15			
Öz kontrol	Ataerkil	491	14,99	2,85	5	20	0,798	0,451	
	Anaerkil	129	14,72	3,07	5	20			
	Çocukerkil	40	14,53	3,10	9	19			
Farkındalık	Ataerkil	491	15,55	2,88	4	20	0,273	0,761	
	Anaerkil	129	15,72	2,82	7	20			
	Çocukerkil	40	15,80	3,05	7	20			
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	Ataerkil	491	41,09	5,76	18	55	0,025	0,975	
	Anaerkil	129	41,00	6,22	21	55			
	Çocukerkil	40	41,23	6,70	21	51			
SCL90R-Somatizasyon	Ataerkil	491	12,01	7,89	0	46	5,682	0,004*	1-2
	Anaerkil	129	14,41	8,53	0	41			1-3
	Çocukerkil	40	10,60	7,55	0	41			2-3

* $p < 0,05$

Tablo 6.'da araştırmaya içeriğine olan katılımcıların aile tipine göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılması için uygulanmış olan ANOVA bulguları gösterilmiştir.

Tablo 6. incelendiğinde katılımcıların aile tipine göre Büyüme Korkusu Ölçeği ve Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanlarının arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Katılımcıların aile tipine göre SCL90-R ölçeğinde bulunmuş olan Somatizasyon alt boyutu arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup, anaerkil ailede büyüyen katılımcıların Somatizasyon puanları ataerkil ve çocukerkil ailede büyüyenlere göre yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Ayrıca ataerkil ailede büyüyenlerin somatizasyon puanları çocukerkil ailede büyüyenlerden yüksektir.

Tablo 7.

Katılımcıların Aile Yapısına göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	Aile yapısı	n	\bar{x}	s	Min	Max	F	p	Fark
Sosyal- duygusal yalnızlık	Çekirdek aile	470	7,26	2,34	7	322,18	4,171	0,124	
	Geniş aile	177	7,50	2,19	7	347,42			
	Tek ebeveyn	13	8,62	3,20	8	401,08			
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	Çekirdek aile	470	11,85	3,77	11	334,48	1,048	0,592	
	Geniş aile	177	11,69	3,90	11	322,79			
	Tek ebeveyn	13	11,69	5,01	10	291,58			
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	Çekirdek aile	470	7,54	3,00	7	335,01	6,636	0,036*	1-3
	Geniş aile	177	7,17	2,79	6	310,46			2-3
	Tek ebeveyn	13	9,23	3,37	10	440,31			
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu	Çekirdek aile	470	6,86	2,42	6	330,30	2,220	0,330	
	Geniş aile	177	6,93	2,32	6	336,51			
	Tek ebeveyn	13	5,77	1,83	6	255,96			
Büyüme Korkusu Ölçeği	Çekirdek aile	470	33,51	8,39	32	331,64	0,640	0,726	
	Geniş aile	177	33,28	8,48	32	324,81			
	Tek ebeveyn	13	35,31	10,73	33	366,54			
	Çekirdek aile	470	10,67	2,46	11	337,36	3,568	0,168	
Sosyal duyarlılık	Geniş aile	177	10,27	2,39	11	309,11			
	Tek ebeveyn	13	11,31	2,18	11	373,58			
	Çekirdek aile	470	14,94	2,92	15	329,75	3,697	0,157	
Öz kontrol	Geniş aile	177	14,72	2,92	15	325,24			
	Tek ebeveyn	13	16,31	1,75	16	429,42			
	Çekirdek aile	470	15,63	2,83	16	331,14	0,169	0,919	
Farkındalık	Geniş aile	177	15,51	2,95	16	327,49			
	Tek ebeveyn	13	15,77	3,44	16	348,46			
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	Çekirdek aile	470	41,24	6,01	41	333,21	3,749	0,153	
	Geniş aile	177	40,50	5,63	41	316,87			
	Tek ebeveyn	13	43,38	4,93	45	418,00			
SCL90R- Somatizasyon	Çekirdek aile	470	12,24	8,06	11	326,05	1,095	0,578	
	Geniş aile	177	12,86	8,16	12	343,20			
	Tek ebeveyn	13	11,54	6,60	11	318,50			

* $p < 0,05$

Tablo 7.'de araştırmanın örneklemine alınan katılımcılarda aile yapısına kıyasla Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarında da karşılaştırılmak uygulanan ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 7.'ye göre katılımcıların aile yapısına göre Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutum alt boyutundan aldıkları puanların arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Tek ebeveynli aile yapısına sahip olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutum alt boyutundan aldıkları puanların geniş aile ve çekirdek aile yapısında olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın kapsamına alınmış olan katılımcıların aile yapısına göre Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan alt boyutlardan aldıkları puanların arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcıların aile yapısına göre SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 8.

Katılımcıların Doğum Sırasına göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	Doğum sırası	n	\bar{x}	s	Min	Max	F	p	Fark
Sosyal- duygusal yalnızlık	İlk çocuk	241	7,58	2,44	3	14	1,312	0,269	
	İkinci çocuk	170	7,31	2,28	3	15			
	Üçüncü çocuk	104	7,15	2,31	3	15			
	Dört ve üstü	145	7,17	2,19	3	15			
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	İlk çocuk	241	11,61	3,99	5	25	0,472	0,702	
	İkinci çocuk	170	12,07	3,87	5	21			
	Üçüncü çocuk	104	11,79	3,83	5	23			
	Dört ve üstü	145	11,81	3,51	5	22			
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	İlk çocuk	241	7,85	3,07	3	15	4,996	0,002*	1-4
	İkinci çocuk	170	7,65	2,99	3	15			2-4
	Üçüncü çocuk	104	7,45	3,08	3	15			
	Dört ve üstü	145	6,68	2,51	3	15			
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	İlk çocuk	241	6,74	2,36	3	15	0,338	0,798	
	İkinci çocuk	170	6,96	2,56	3	15			
	Üçüncü çocuk	104	6,83	2,01	3	13			
	Dört ve üstü	145	6,93	2,48	3	15			
Büyüme Korkusu Ölçeği	İlk çocuk	241	33,78	8,82	15	61	0,864	0,459	
	İkinci çocuk	170	33,98	8,55	14	59			
	Üçüncü çocuk	104	33,22	8,09	15	60			
	Dört ve üstü	145	32,59	7,99	15	58			
Sosyal duyarlılık	İlk çocuk	241	10,51	2,41	3	15	0,208	0,891	
	İkinci çocuk	170	10,52	2,39	3	15			
	Üçüncü çocuk	104	10,67	2,52	5	15			
	Dört ve üstü	145	10,67	2,51	3	15			
Öz kontrol	İlk çocuk	241	14,83	3,10	5	20	0,228	0,877	
	İkinci çocuk	170	14,96	2,67	7	20			
	Üçüncü çocuk	104	14,81	2,79	7	20			
	Dört ve üstü	145	15,05	2,95	5	20			
Farkındalık	İlk çocuk	241	15,77	2,78	6	20	2,690	0,045*	2-3
	İkinci çocuk	170	15,95	2,65	7	20			2-4
	Üçüncü çocuk	104	15,21	2,86	4	20			
	Dört ve üstü	145	15,20	3,22	4	20			
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	İlk çocuk	241	41,11	5,92	23	55	0,380	0,768	
	İkinci çocuk	170	41,42	5,16	25	54			
	Üçüncü çocuk	104	40,69	6,21	18	55			
	Dört ve üstü	145	40,92	6,47	21	55			
SCL90R- Somatizasyon	İlk çocuk	241	12,59	8,30	0	40	0,842	0,471	
	İkinci çocuk	170	11,92	7,95	0	41			
	Üçüncü çocuk	104	11,72	7,50	0	38			
	Dört ve üstü	145	13,09	8,16	0	46			

* $p < 0,05$

Katılımcıların doğum sırasına göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA sonuçları Tablo 8.'de verilmiştir.

Katılımcıların doğum sırasına göre Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutumlar alt boyutundan aldıkları puanların arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar görülmüştür ($p < 0,05$). İlk çocuk ve ikinci çocuk olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutumlardan aldıkları puanlar dördüncü ve üstü çocuk olan katılımcılara göre yüksek bulunmuştur.

Araştırmanın kapsamına alınmış olan katılımcıların doğum sırasına göre Kişisel Sorumluluk Ölçeğinde bulunan öz kontrol alt boyutundan almış olunan puanların arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farkı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). İkinci çocuk olan katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeğinde bulunan farkındalık alt boyutundan aldıkları puanlar üçüncü çocuk ve dördüncü ve üstü olan çocuklarda daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmanın kapsamına alınmış olan katılımcıların doğum sırasına göre SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları puanların arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 9.

Katılımcıların Eğitime göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	Eğitim	n	\bar{x}	s	Min	Max	F	p	Fark
Sosyal- duygusal yalnızlık	Lise ve altı	193	7,61	2,27	3	15	2,220	0,109	
	Üniversite	404	7,20	2,33	3	15			
	Lisansüstü	63	7,54	2,43	3	13			
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	Lise ve altı	193	11,92	3,56	5	23	0,507	0,603	
	Üniversite	404	11,81	3,94	5	25			
	Lisansüstü	63	11,37	3,87	5	22			
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	Lise ve altı	193	6,87	2,65	3	15	5,865	0,003*	1-2
	Üniversite	404	7,75	3,03	3	15			
	Lisansüstü	63	7,60	3,20	3	15			
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	Lise ve altı	193	6,92	2,41	3	15	0,140	0,870	
	Üniversite	404	6,84	2,36	3	15			
	Lisansüstü	63	6,75	2,48	3	15			
Büyüme Korkusu Ölçeği	Lise ve altı	193	33,32	7,79	15	61	0,098	0,906	
	Üniversite	404	33,60	8,69	15	61			
	Lisansüstü	63	33,25	9,04	14	58			
Sosyal duyarlılık	Lise ve altı	193	10,35	2,66	3	15	1,188	0,306	
	Üniversite	404	10,66	2,32	3	15			
	Lisansüstü	63	10,70	2,50	3	15			
Öz kontrol	Lise ve altı	193	15,11	3,04	5	20	0,706	0,494	
	Üniversite	404	14,81	2,87	5	20			
	Lisansüstü	63	14,94	2,72	7	20			
Farkındalık	Lise ve altı	193	15,32	3,32	4	20	2,656	0,071	
	Üniversite	404	15,63	2,70	4	20			
	Lisansüstü	63	16,27	2,36	9	20			
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	Lise ve altı	193	40,78	6,58	18	55	0,871	0,419	
	Üniversite	404	41,10	5,64	23	55			
	Lisansüstü	63	41,90	5,35	29	54			
SCL90R- Somatizasyon	Lise ve altı	193	14,24	9,00	0	46	7,376	0,001*	1-2
	Üniversite	404	11,66	7,49	0	41			
	Lisansüstü	63	11,41	7,68	0	41			

* $p < 0,05$

Tablo 9.'da araştırma kapsamına alınan katılımcıların eğitime göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın örnekleme alınan katılımcıların eğitime göre Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutumlar alt boyutundan aldıkları puanların arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar görülmüştür ($p<0,05$). Lise ve altı düzeyde eğitim almış olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutumlar alt boyutundan aldıkları puanların üniversite ve lisansüstü düzeyde eğitim almış olan katılımcılardan daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların eğitim düzeyine göre Kişisel Sorumluluk Ölçeği genel durumundan ve ölçekte bulunan tüm alt boyutlardan aldıkları puanların arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların eğitim düzeyine göre SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları puanların arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Lise ve altındaki eğitim düzeyindeki katılımcıların SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan üniversite ve lisansüstü mezunu olanlara kıyasla daha yüksek puan almıştır.

Tablo 10.

Katılımcıların İş Durumuna göre Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Karşılaştırılması

	İş durumu	n	\bar{x}	s	t	p
Sosyal-duygusal yalnızlık	Çalışan	543	7,21	2,21	-3,303	0,001*
	Çalışmayan	117	7,99	2,72		
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	Çalışan	543	11,67	3,76	-1,928	0,054
	Çalışmayan	117	12,42	4,09		
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	Çalışan	543	7,20	2,87	-5,230	0,000*
	Çalışmayan	117	8,75	3,07		
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	Çalışan	543	6,75	2,36	-2,498	0,013*
	Çalışmayan	117	7,35	2,46		
Büyüme Korkusu Ölçeği	Çalışan	543	32,83	8,30	-4,329	0,000*
	Çalışmayan	117	36,51	8,57		
Sosyal duyarlılık	Çalışan	543	10,69	2,44	2,694	0,007*
	Çalışmayan	117	10,03	2,39		
Öz kontrol	Çalışan	543	15,09	2,89	3,578	0,000*
	Çalışmayan	117	14,04	2,85		
Farkındalık	Çalışan	543	15,44	2,94	-3,201	0,001*
	Çalışmayan	117	16,37	2,41		
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	Çalışan	543	41,22	6,01	1,309	0,191
	Çalışmayan	117	40,44	5,36		
SCL90R-Somatizasyon	Çalışan	543	12,33	8,25	-0,408	0,683

* $p<0,05$

Tablo 10.'da araştırmadaki katılımcıların iş durumuna göre Büyüme Korkusu leği, Kişisel Sorumluluk leği ve SCL90R-Somatizasyon puanlarının karşılaştırılmasında kullanılan bağımsız örneklemler için t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 10. incelendiğinde katılım sağlayanların iş durumuna göre Büyüme Korkusu leği genelinden ve ölçeğin alt boyutları olan Sosyal-duygusal yalnızlık, Evliliğe karşı olumsuz tutum ve tavırlar, Bağımsız yaşama hazırlanma ve sorumluluğu ie almada zorlanma alt boyutlarından aldıkları puanların arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farkların olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcıların Büyüme Korkusu leği genelinden ve ölçeğin alt boyutlarından Sosyal-duygusal yalnızlık, Evlenmeye karşı olumsuz tutumların, Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu ie almada zorlanma alt boyutlarından aldıkları puanların çalışan katılımcılardan daha yüksek olduğu grlmştir.

Katılımcıların iş durumuna göre Kişisel Sorumluluk leğinde bulunan sosyal duyarlılık, öz kontrol ve farkındalık alt boyutlarından almış oldukları puanların arasında farkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Çalışmayan katılımcılar sosyal duyarlılık ve öz kontrol alt boyutlarından çalışanlara göre daha düşük, farkındalıktan ise yüksek puan almıştır.

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların durumuna göre SCL90-R leğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları puanların arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 11.

Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar

	Sosyal-duygusal yalnızlık	Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	Büyüme Korkusu Ölçeği	Sosyal duyarlılık	Öz kontrol	Farkındalık	Kişisel Sorumluluk Ölçeği	SCL90R-Somatizasyon
Sosyal-duygusal yalnızlık	r 1									
	p									
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	r 0,272	1								
	p 0,000*									
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	r 0,269	0,530	1							
	p 0,000*	0,000*								
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	r 0,286	0,438	0,373	1						
	p 0,000*	0,000*	0,000*							
Büyüme Korkusu Ölçeği	r 0,573	0,836	0,769	0,689	1					
	p 0,000*	0,000*	0,000*	0,000*						
Sosyal duyarlılık	r -0,150	-0,234	-0,136	-0,283	-0,274	1				
	p 0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*					
Öz kontrol	r -0,189	-0,235	-0,238	-0,277	-0,320	0,285	1			
	p 0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*				
Farkındalık	r -0,126	-0,141	-0,113	-0,148	-0,144	0,091	0,410	1		
	p 0,001*	0,000*	0,003*	0,000*	0,000*	0,020*	0,000*			
Kişisel Sorumluluk Ölçeği	r -0,216	-0,281	-0,180	-0,326	-0,341	0,598	0,810	0,726	1	
	p 0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*		
SCL90R-Somatizasyon	r 0,174	0,085	0,070	0,097	0,138	-0,175	-0,021	-0,033	-0,098	1
	p 0,000*	0,030*	0,070	0,013*	0,000*	0,000*	0,594	0,402	0,011*	

* $p < 0,05$

Tablo 11.'de araştırmadaki katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve SCL90R-Somatizasyon puanları arasındaki korelasyonların incelenmesine ilişkin Pearson testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 11.'e göre katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği geneli ve ölçeekteki alt boyutlardan aldıkları puanlar ile Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden ve alt boyutlarından aldıkları puanların arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve negatif yönde korelasyonların olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği puanları arttıkça, Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları azalmaktadır.

Katılımcılara göre Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden ve ölçeekte yer alan Sosyal-duygusal yalnızlık, Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma, Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içe almakta zorlanma alt boyutlarından almış oldukları puanlarla SCL90-R ölçeğinde bulunmuş olan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden ve ölçeekte yer alan Sosyal-duygusal yalnızlık, Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma, Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları puanlar da artmaktadır.

Araştırmadaki katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden ve ölçeekte yer alan sosyal duyarlılık alt boyutundan alınan puanlar ile SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan alınan puanların arasındaki korelasyonların istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu korelasyonları yönü pozitif olup, katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden ve ölçeekte yer alan sosyal duyarlılık alt boyutundan aldıkları puanların artması halinde, SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan almış oldukları puanlar azalmaktadır.

Tablo 12.

Katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği ve Kişisel Sorumluluk Ölçeği Puanlarının SCL90R-Somatizasyon Puanlarını Yordama Durumu

	Std. Olm. B	Std. S.H.	Std. B	t	p	F p	R ² AdjR ²
(Constant)	11,57	3,09		3,747	0,000*		
Sosyal-duygusal yalnızlık	0,52	0,14	0,15	3,664	0,000*		
Romantik ilişkiyi sürdürmede zorlanma	0,01	0,10	0,00	0,059	0,953		
Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar	0,05	0,13	0,02	0,379	0,705	5,623	0,057
Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma	0,05	0,15	0,02	0,361	0,718	0,000*	0,047
Sosyal duyarlılık	-0,54	0,14	-0,16	-3,984	0,000*		
Öz kontrol	0,21	0,12	0,07	1,655	0,098		
Farkındalık	-0,07	0,12	-0,03	-0,623	0,533		

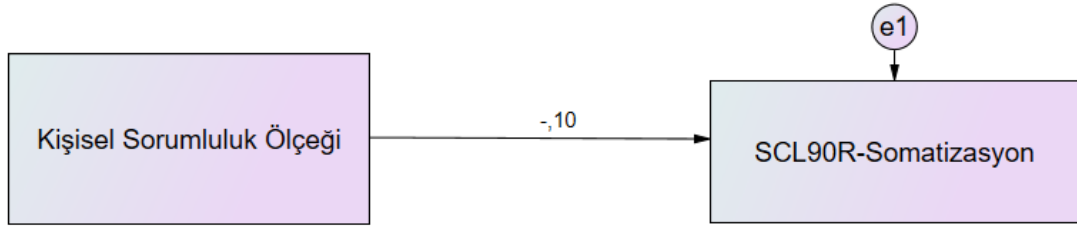
* $p < 0,05$

Tablo 12.'de araştırma kapsamına alınan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği ve Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanlarının SCL90R-Somatizasyon puanlarını yordama durumunun belirlenmesi için yapılan çok değişkenli regresyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 12.'ye göre katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan Sosyal-duygusal yalnızlık alt boyutundan aldıkları puanların SCL90R-Somatizasyon puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde ve pozitif yönde yordadığını belirlemiştir ($\beta=0,15;p<0,05$). Katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeğindeki sosyal duyarlılık alt boyutundan almış oldukları puanların SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde ve negatif şekilde yordandığı saptanmıştır ($\beta=-0,16;p<0,05$).

Şekil 1

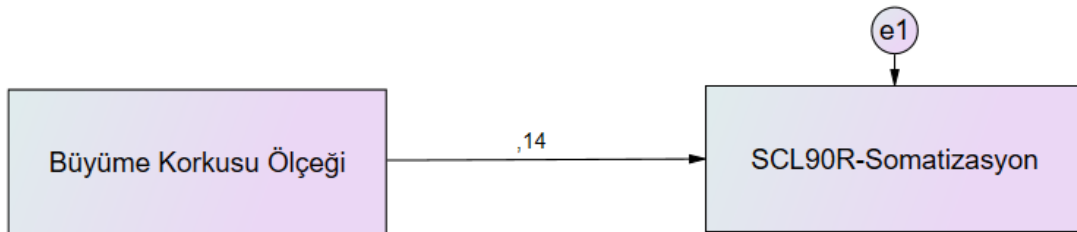
Kişisel Sorumluluk Ölçeği Puanlarının SCL90R-Somatizasyon Puanlarını Yordama Durumu

Şekil 1. 'de araştırma kapsamındaki katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanlarının SCL90R-Somatizasyon puanlarını yordama durumuna dair yapısal eşitlik modellemesi bulguları verilmiş olup, katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden aldıkları puanların SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde ve negatif yordadığı saptanmıştır($\beta=-0,10;p<0,05$).

Şekil 2

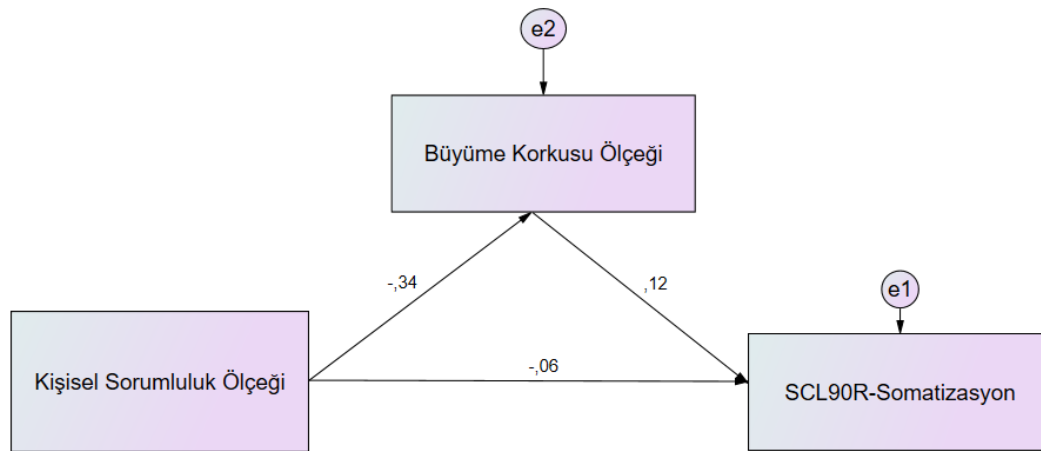
Büyüme Korkusu Ölçeği Puanlarının SCL90R-Somatizasyon Puanlarını Yordama Durumu

Şekil 2.'deki verilen model incelendiğinde, araştırmadaki katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinden aldıkları puanların SCL90R-Somatizasyon puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönlü olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta=0,14;p<0,05$).

Şekil 3

Kişisel Sorumluluk Ölçeği Puanları ile SCL90R-Somatizasyon Puanları Arasındaki İlişkide Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının aracı rolü

Şekil 3.'te araştırmadaki katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları ile SCL90R-Somatizasyon puanlarının arasındaki ilişkiye göre Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının aracı rolünün incelenmesinde uygulanan yapısal eşitlik modellemesiyle bulguları verilmiştir.

Şekil 3.'e göre katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordamaktadır ($\beta=-0,34;p<0,05$). Araştırmada yer alan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinden aldıkları puanların SCL90R-Somatizasyon puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde ve pozitif yönlü olarak yordadığı saptanmıştır ($\beta=0,12;p<0,05$).

Katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanlarının ise SCL90R-Somatizasyon puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde yordamadığı tespit edilmiştir ($\beta=-0,06;p>0,05$). Görüleceği üzere daha önce Şekil 1.'de ifade edildiği şekilde Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları SCL90R-Somatizasyon puanlarını

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordarken, modele Büyüme Korkusu Ölçeği puanları dahil edildiğinde söz konusu yordayıcılığın anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları ile SCL90R-Somatizasyon puanları arasındaki ilişkide Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının tam aracı rolünün olduğu saptanmıştır.

BÖLÜM V

Tartışma

Bu çalışmada büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi amaç edinilmiştir. Bu bölümde ise araştırma sonucunda ortaya çıkan bulguların konuyla ilgili literatür çalışmalarını karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Bu çalışmada, 18-25 yaş grubu katılımcıların sosyal-duygusal yalnızlık puanlarının 34-41 yaş katılımcılardan yüksek olduğu, bu katılımcıların evlenmeye karşı olumsuz tutumlar alt boyutundan aldıkları puanların diğer yaş gruplarındaki katılımcılara göre yüksek olduğu, 18-25 yaş grubunda yer alan katılımcıların bağımsız yaşam hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanmadan aldıkları puanların 42 yaş ve üstündekilerden fazla olduğu belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde Levinson (1978) tarafından 17-33 yaş arası dönemde, bireylerin aşk hayatı, kariyer ve dengeli yaşam yapısını oluşturma konularında istikrarsızlıklar yaşadığı belirtilmiştir. Aynı şekilde, Arnett (2000) yetişkinlik dönemini tanımlarken, bu dönemdeki bireylerin evlilik, çocuk sahibi olma ve iş sahibi olma gibi durumlarında aceleyle getirmediklerini, bunun yerine bu sürecin bir hazırlık süreci olduğunu ve bazı kişilerde bu hazırlık döneminin uzayabileceğini ifade etmiştir. Bu süreçte, bazı bireyler kendilerini yetişkin yaşamına hazır hissetmekte zorlanırken, bazıları ise yetişkinlikle ilişkilendirilen sorumluluklardan kaçınmaktadır veya sadece toplumsal beklentileri yerine getirerek onay aramaktadır. Tam olarak yetişkin rolünü benimseyemeyen bireyler, "bağımsız yaşamı ve eğlenceyi ne zaman bulacağım?" gibi sorularla boğuşmakta ve sonuç olarak depresyon ve umutsuzluk yaşayarak, bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanmaktadır (Ateş ve Özden Yıldırım, 2020). Ayrıca güncel bir çalışmada genç yetişkinlerin, sosyal destek eksiklikleri ve belirsiz ekonomik koşullar nedeniyle yaşam becerilerini geliştirme konusunda zorluklar yaşadığı belirlenmiştir (Longest ve Kang, 2022). Dolayısıyla bu bulgular, genç yetişkinlerin sosyal-duygusal yalnızlık, evliliğe karşı olumsuz

tutumlar ve bağımsız yaşam zorlukları konusundaki deneyimlerini vurgulayan literatürü desteklemektedir.

Bu çalışmada 18-25 yaş grubundaki katılımcıların sosyal duyarlılık ve öz kontrol puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu, 18-25 yaş grubundaki katılımcıların farkındalık puanlarının ise 42 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, genç yetişkinlerin sosyal ve duygusal becerilerde bazı eksiklikleri olduğunu, ancak aynı zamanda daha yüksek bir farkındalık düzeyine sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlıdır ve bu yaş grubunun kendine özgü gelişimsel zorluklarını yansıtmaktadır. 18-25 yaş grubundaki bireyler, kimlik ve bağımsızlık geliştirme süreçlerinin bir parçası olarak sosyal ve duygusal becerilerde sıklıkla dalgalanmalar yaşamaktadır. Özellikle sosyal medyanın yaygın kullanımı ve dijital iletişim araçlarının artan etkisi, genç yetişkinlerin yüz yüze sosyal etkileşimlerde daha az deneyim kazanmasına neden olabilir (Lin ve Fan, 2023; Longest ve Kang, 2022). Bu yaş grubundaki bireylerin öz kontrol düzeylerinin düşük olmasının nedenlerinden biri, beyin gelişiminin bu dönemde henüz tamamlanmamış olması olabilir. Öz kontrol ve karar verme gibi yürütme işlevlerini yöneten bölge olan ön beyin korteksi, 20'li yaşların ortalarına kadar tam olarak gelişmez. Bu durum, genç yetişkinlerin dürtüsel davranışlar sergileme ve uzun vadeli sonuçları düşünmekte zorlanma olasılığını artırabilir (Mendolia ve Walker, 2015). Öte yandan, farkındalık kişinin kendi düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını objektif olarak gözlemleme becerisi olarak tanımlanır ve genellikle stres yönetimi, duygusal düzenleme ve genel refah üzerinde olumlu etkileri vardır. 18-25 yaş grubundaki katılımcıların farkındalık puanlarının yüksek olması, literatürde de belirtildiği gibi bu yaş grubunun sosyal ve duygusal zorluklarla başa çıkmak için empati ve farkındalık uygulamalarına daha fazla eğilim göstermesi ile ilişkili olabilir (Sommerlad ve ark., 2021).

Bu çalışmada, erkek katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan bağımsız yaşam hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma alt boyutundan aldıkları puanların kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, literatür tarafından desteklenmektedir (Feenstra ve ark., 2020). Örneğin bir çalışmada, toplumsal beklentiler ve geleneksel cinsiyet rolleri nedeniyle erkeklerin bağımsız yaşama ve sorumluluk alma konusunda kadınlara göre daha fazla zorluk

yaşadıkları görülmüştür (Merma-Molina ve ark., 2022). Erkeklerin bu konuda daha yüksek puan almasının kültürel ve sosyal faktörlerin etkisiyle şekillenen bir durum olduğu, erkeklerden beklenen maddi ve sosyal sorumlulukların daha fazla stres yaratabileceği belirtiliyor (Castellanos Silva ve Steins, 2023). Bu sonuçlara karşın Ateş ve Özden-Yıldırım (2020) tarafından beliren yetişkinlerin büyüme korkusu puanları ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmada ise katılımcıların büyüme korkusu puanlarının cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde Yeler (2021) de çalışmasında aynı sonuçlara ulaşmıştır. Literatürdeki bu farklı sonuçlar, örneklem gruplarındaki demografik ve sosyoekonomik farklılıklardan, araştırma yöntemlerindeki çeşitlilikten ve bireylerin kişisel deneyimlerindeki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca, farklı kültürel bağlamlar ve toplumsal cinsiyet rollerinin değişkenliği de bu tür çalışmalarda farklı sonuçlara yol açmış olabilir (Pekel, 2019).

Bu çalışmada, kadınların Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan öz kontrol ve farkındalık alt boyutlarından aldıkları puanlar erkek katılımcılara göre yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu literatürle uyumludur (Tabassum ve Nayak, 2021). Özellikle, kadınların genellikle erkeklerden daha yüksek düzeyde öz kontrol ve farkındalığa sahip olduğu birçok çalışmada rapor edilmiştir. Örneğin, bir çalışmada kadınların duygusal öz düzenleme ve öz yansıtma becerilerinde erkeklerden daha ileri düzeyde olduğu bulunmuştur (Tatar ve ark., 2018). Ayrıca, kadınların eğitim ortamlarında daha yüksek düzeyde öz farkındalık ve sorumluluk sergiledikleri ve bunun da akademik başarıyı olumlu yönde etkilediği vurgulanmaktadır (Ma ve ark., 2023). Bu farklılıklar toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyalleşme süreçlerinin etkisiyle açıklanabilir; kadınların genellikle daha erken yaşlardan itibaren duygusal beceriler ve öz farkındalık konusunda daha fazla teşvik edildiği düşünülmektedir.

Bu çalışmada kadın katılımcıların SCL90-R ölçeğinde bulunan Somatizasyon alt boyutundan erkeklere göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Benzer şekilde, üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, somatizasyon eğiliminin cinsiyete göre farklılaştığı ve kadınlarda erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Doğan Yatar ve Özden Yıldırım, 2023). Somatizasyon, duygusal stresin fiziksel semptomlarla ifade edilmesi olarak

tanımlanabilir. Somatizasyonun etiyojisi henüz kesin olarak belirlenmemiş olmakla birlikte, literatürde kadınların ve evli bireylerin somatizasyon düzeylerinin diğerlerine kıyasla daha yüksek olduğu sıklıkla bildirilmektedir (Feussner ve ark., 2022). Literatürde bu durumun birçok olası nedeni olduğu bildirilmektedir. Bu nedenlerden biri, kadınların genellikle daha fazla duygusal stres yaşaması ve stresle başa çıkma mekanizması olarak fiziksel semptomları daha fazla deneyimlemesidir. Bu durum kadın katılımcıların somatik semptomları daha yoğun hissetmesine neden olmuş olabilir.

Bu çalışmada bekar olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar evli olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Gümüş Demir ve Akoğlu (2022) tarafından yapılan çalışmada da büyüme korkusu puanlarının medeni duruma göre farklılaştığı ve bekâr grubun puanlarının evli gruptan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına paralel olarak Yıldız (2023) da büyüme korkusu ile bekâr olma arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Dolayısıyla, bu çalışmanın bekâr bireylerin evlilere kıyasla daha yüksek büyüme korkusuna sahip olduğu yönündeki sonuçları, bekâr kadınların daha özgür ve evlilik sorumluluklarından daha uzak olduğu toplumsal beklentiler, finansal belirsizlikler veya geleceğe yönelik planların net olmaması gibi faktörlerden kaynaklanıyor olabilir (Çömlekçi, 2021). Ayrıca evlilik, bireylere güven duygusu ve geleceğe dair daha net bir yol haritası sağlayarak evli bireylerdeki büyüme korkusunu azaltmış olabilir (Adamczyk, 2018).

Bu çalışmanın sonuçları bekar katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeğinde yer alan öz kontrol alt boyutundan evli olanlara göre daha düşük puan aldığını göstermiştir. Bu bulgu, literatürde bekâr bireylerin evli bireylere kıyasla daha az öz kontrol sergilediğini gösteren çeşitli çalışmalarla tutarlıdır. Araştırmalar, evli bireylerin eşleriyle birlikte yaşamalarının ve sorumlulukları paylaşmalarının öz kontrollerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu göstermektedir (Çelik ve Buğa, 2022). Dolayısıyla, evli bireyler karşılaştıkları zorluklarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilmekte ve sosyal destek ağlarından daha fazla yararlanabilmektedir. Bunun aksine, bekar bireyler daha az sosyal destek alabilir ve günlük streslerle tek başlarına başa çıkmak zorunda kalabilirler, bu da düşük öz kontrole yol açmış olabilir (Işık, 2022).

Bu çalışmada anaerkil ailede büyüyen katılımcıların somatizasyon puanlarının ataerkil ve çocukerkil ailede büyüyenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, aile yapılarının bireylerin psikososyal sağlığı üzerindeki önemli etkilerini vurgulamaktadır. Anaerkil ailelerde yetişen bireylerin, özellikle de kadınların, yaşadıkları sosyal ilişkilerin ve aile dinamiklerinin fiziksel semptomları nasıl deneyimleyeceklerini şekillendirebileceği öne sürülmektedir (Kaplan ve Kaçkin, 2024). Bu sonuç, toplumsal cinsiyet rollerinin ve aile içi iletişim tarzlarının sağlık sonuçları üzerindeki derin etkilerinin anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Bu çalışmada tek ebeveynli aile yapısına sahip olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutum alt boyutundan aldıkları puanların çekirdek aile ve geniş aile yapısına sahip olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, literatürde rapor edilen çalışmaların sonuçlarıyla tutarlıdır. İlgili bir çalışmada yazarlar, tek ebeveynli ailelerin sorunlarını tartışmış ve günlük hayatta kaybedilenin sadece bir eş değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi ve kimlik olduğunu öne sürmüşlerdir. Ayrıca, eşlerinden ayrılan birçok kişinin gelecekte ve yalnızlıktan korkmaya başladığını, kim olduğunu ve ne olacağını bilememe, başarısızlık duyguları, gelecekle ilgili beklentilerin gerçekleşmeyeceğine dair inanç, karamsarlık ve benlik saygısında azalma gibi kaygılar yaşamaya başladığını bildirmişlerdir (Atıla Demir ve Genç Çelebi, 2017). Benzer şekilde, bir başka çalışmada tek ebeveynli ergenlerin evliliğe yönelik tutumları ve gelecek beklentileri incelenmiştir. Tek ebeveynli ergenlerin ailelerinin ekonomik düzeyi düşükse ve anneleriyle olumsuz ilişkileri varsa, gelecekle ilgili beklentilerinin azaldığı, ebeveynlerden birine sosyal ve duygusal yakınlık varsa, bu durumun evliliğe yönelik tutumları olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Yılmaz ve Yalçın, 2021). Dolayısıyla, literatürle uyumlu olan bu çalışmanın sonuçları, aile yapısının bireylerin evlilik algısı üzerindeki potansiyel etkilerine vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla, tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin evliliğe ilişkin olumsuz düşüncelerinin aile dinamikleri ve destek sistemlerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Daryanani ve ark., 2016).

Bu çalışmada ilk çocuk ve ikinci çocuk olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutumlardan aldıkları puanların dördüncü ve üstü çocuk olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Mahmud ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan çalışmada doğum sırasının kişilik özelliklerini etkilediği tespit edilmiştir. Özellikle kardeşler arasında ortalama iki yaş fark olan çocukların ilk doğan ve son doğanlara kıyasla daha düşük özgüvene ve daha yüksek depresyon düzeyine sahip olabileceği, ayrıca Malezyalı ergenlerde sorumluluk duygusunun aile içi iletişimle ilişkili olduğu bildirilmiştir. Ayrıca literatürde ilk çocuk sahibi olan çiftlerin benlik algısı, iletişim, ebeveynlik ideolojisi ve sosyal destek konularında olumsuz değişimler yaşadıkları ve bu durumun her iki ebeveynin de evlilik doyumunda azalmaya yol açtığı bildirilmiştir (Cowan ve ark., 1935). Bu sonuçlar, doğum sırasının bireylerin büyüme korkusu ve evliliğe yönelik olumsuz tutumları üzerindeki dinamik etkilerini anlamamıza yardımcı olabilir.

Bu araştırmanın ikinci çocuğu olan katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği'nin farkındalık alt ölçeğinde diğerlerine göre daha yüksek puanlar sergiledikleri bulgusu mevcut literatürle tutarlıdır. Araştırmalar, çocuklarda farkındalık, öz düzenleme ve davranış kontrolü gelişimi için kardeş sahibi olmanın potansiyel faydalarını vurgulamıştır (Jiao ve ark., 1986; Karreman ve ark., 2009). Literatür ayrıca, ailede ikinci çocuk olan bireylerin akranlarından daha yüksek bir seviyede olma eğiliminde olduğunu, özellikle kardeşleri olan çocukların, özellikle de büyük kardeşlerin, tek çocuklara kıyasla daha güçlü farkındalık ve daha iyi duygusal ve sosyal beceriler sergileme eğiliminde olduğunu göstermektedir (Schwab ve Lundgren, 1978). Bu durum, farkındalık becerilerinin gelişimini teşvik ederek ikinci çocuğun kişisel sorumluluk duygusu kazanmasına yardımcı olmuş olabilir (Tao ve ark., 2014).

Bu çalışmanın sonuçları, lise ve altı düzeyde eğitim almış olan katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeğinde bulunan evlenmeye karşı olumsuz tutumlar alt boyutundan aldıkları puanların üniversite ve lisansüstü düzeyde eğitim almış olan katılımcılardan daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, eğitim düzeyinin bireylerin büyüme korkusu, evlilik algısı ve tutumları üzerindeki önemli rolünü vurgulamaktadır. Konuyla ilgili olarak lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, gençlerin ailelerini birçok açıdan (dini açıdan, eğlence kültürü, giyim ve yaşam tarzı vb.) taklit etmek istemedikleri tespit edilmiştir. Öte yandan katılımcıların eğitim seviyesi düştükçe arkadaşlarına danışmak ya da sorunları kendileri çözmek yerine aileleriyle iletişime geçme seçeneğini daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir (Kahraman, 2016). Bir başka çalışmada ise lisans öncesi eğitim düzeyine sahip

bireylerin evlilik tutumu ve geleneksel rol beklentisi puanlarının lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerden daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Akyazı ve ark., 2022). Dolayısıyla, bu durum lise mezunlarının toplumsal normlara daha fazla bağlı kalmalarına ve evliliğe karşı daha olumlu bir tutum geliştirmelerine yol açmış olabilir.

Bu çalışmada lise ve altı düzeyde eğitim alan katılımcıların üniversite ve lisansüstü mezunu olanlara göre daha yüksek somatizasyon puanlarına sahip oldukları belirlenmiştir. Birçok çalışmada düşük eğitim seviyesinin somatizasyonla ilişkili olduğu ve risk faktörleri arasında yer aldığı vurgulanmıştır (Kaplan ve Kaçkin, 2024). Ayrıca, literatür somatizasyon bozukluğunun %90'ının 25 yaşından önce başladığını, ilk belirtilerin genellikle ergenlik döneminde görüldüğünü ve bozukluğun etiyolojisinde genetik, öğrenme, sosyokültürel ve psikodinamik faktörler ile stresörler ve başa çıkma mekanizmalarının rol oynadığını belirtmektedir (Özenli ve ark., 2009). Eğitim düzeyi düşük bireylerin duygu ve düşüncelerini sözel olarak ifade etmek yerine fizikselleştirdikleri ve bu durumun stres faktörleriyle başa çıkma yöntemi olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Çalışmayan katılımcıların, Büyüme Korkusu Ölçeği genelinden ve ölçeğin alt boyutları olan Sosyal-duygusal yalnızlık, Evlenmeye karşı olumsuz tutumlar, Bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirmede zorlanma alt boyutlarından aldıkları puanların, çalışan katılımcılardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde işsizlik genellikle ekonomik belirsizlik ve güvensizlik ile ilişkilendirilmektedir. İşsiz bireylerin geleceğine ilişkin belirsizlikleri, büyüme ve kalkınma konusunda endişe duymalarına neden olabilir. Ayrıca işsizlik, sosyal dışlanma ve yalnızlık hissi yaratarak evliliğe ve diğer sosyal ilişkilere yönelik olumsuz tutumları artırabilir (Coşgun ve Erdayı, 2023). Diğer yandan Yeler (2021) tarafından yapılan çalışmada, kişilerin çalışıp çalışmamasının büyüme korkusu puanı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Çalışma sonuçları arasındaki farklılıklar, tek bir faktörden değil, bireyin yaşamındaki birçok değişkenin karmaşıklığından kaynaklanıyor olabilir.

Bu çalışmada çalışanlara kıyasla çalışmayan katılımcıların sosyal duyarlılık ve öz kontrol puanların daha düşük, farkındalık puanlarının ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, çalışan ve çalışmayan katılımcıların sosyal duyarlılık ve

öz kontrol düzeyleri arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. Çalışanların Kişisel Sorumluluk Ölçeği farkındalık alt boyut puanlarının daha düşük olması, olası birkaç nedenle ilişkilendirilebilir. İlk olarak, çalışanlar genellikle iş yaşamlarında yoğun stres altında olabilirler ve bu durum farkındalık düzeylerini etkileyebilir. İlgili bir çalışmada Okumuş, Bakan ve Kutluk (2022), işyeri talep ve baskılarının çalışanların içsel düşünce ve duygularına odaklanma becerilerini azalttığını bildirmiştir. Ayrıca, sürekli iş odaklı olmanın dikkati dış faktörlere yönelme eğilimini artırdığını ve böylece öz farkındalık düzeyini azalttığını bildirmişlerdir. Öte yandan, çalışanların sosyal duyarlılık puanlarının çalışmayanlara kıyasla daha düşük olması, çalışma ortamının ve iş ilişkilerinin bireylerin sosyal duyarlılığı üzerindeki azaltıcı etkisiyle ilgili olabilir. İş hayatı genellikle yoğun, yorucu ve başkalarıyla sürekli etkileşim gerektiren bir süreçtir. Bu süreç, çalışanların diğer insanların duygu ve ihtiyaçlarını çok sık gözlemlemesine ve bunlara maruz kalmasına neden olarak öz kontrolün azalmasına ve duyarsızlaşmaya yol açmış olabilir (Lysova ve ark., 2023).

Bu çalışmada, katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği genelinden ve sosyal duyarlılık alt boyutundan aldıkları puanların somatizasyon düzeylerini negatif yönde anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir. Kişisel sorumluluk ve sosyal duyarlılığın somatizasyon düzeylerini negatif ve anlamlı bir şekilde yordadığını gösteren bu çalışmanın bulguları, psikolojik faktörler ile bedensel şikayetler arasındaki karmaşık etkileşime dair değerli bilgiler sağlamaktadır. Gözlemlenen ilişki, sağlık ve hastalığın anlaşılmasında biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörler arasındaki etkileşimin dikkate alınması gerektiğini vurgulayan biyopsikososyal perspektifle uyumludur (Tripathi ve ark., 2019). Bir çalışmanın sonuçlarına göre, somatizasyon özellikleri düşük olan kişiler hayata karşı olumlu bir tutuma sahiptir ve fiziksel olarak daha sağlıklıdır. Ayrıca, somatik semptomlardaki azalma ile kendilerini iyi hissetme arasında negatif bir korelasyon vardır ve bu ilişki bedenleriyle barışık olma ve mutlu olma ile desteklenmektedir (Akkaya Kaçmaz ve ark., 2023). Dolayısıyla çalışma sonuçları, kişisel sorumluluk ve toplumsal duyarlılık gibi biyolojik, psikolojik ve sosyal birçok faktör tarafından şekillendirilmiş olabilir.

Bu çalışmada katılımcıların Büyüme Korkusu Ölçeği'nden aldıkları puanların SCL90R-Somatizasyon puanlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir. Büyüme korkusu, olgunlaşma ve bağımsızlaşma sürecinde yaşanan zorlukları ifade eder ve romantik ilişkileri sürdürmede yaşanan zorlukları,

bağımsızlık ve sorumluluğu algılamada yaşanan zorlukları ve sosyal duygusal yalnızlığı içerir (Ateş ve Özden Yıldırım, 2020).

Hawkley ve Cacioppo (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, yalnızlığın fiziksel sağlık üzerinde olumsuz etkileri olduğu ve kronik yalnızlığın somatizasyon semptomlarını artırabileceği belirtilmiştir. Yalnızlık, stres tepkilerini artırarak ve bağışıklık sistemini zayıflatarak fiziksel rahatsızlıkların ve somatik semptomların ortaya çıkmasına neden olabilir. Holt-Lunstad ve arkadaşları (2015), sosyal bağlantıların sağlık üzerindeki etkilerini inceleyen bir meta-analizde, sosyal izolasyon ve yalnızlığın sağlık üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ve bunun somatik semptomları artırabileceğini belirlemiştir. Karaaziz ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan çalışmada ise, katılımcıların somatizasyon düzeyleri ile romantik ilişkileri sürdürme ve evlilik çatışması düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı, psikolojik esneklik düzeyleri arasında ise negatif ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Bu çalışmalar, büyüme korkusu ile somatizasyon arasındaki ilişkiyi ve bu iki değişkenin birbirini nasıl etkilediğini anlamak için önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu çalışmadaki katılımcıların bağımsız yaşam becerilerini ve sorumluluklarını içselleştirmede yaşadıkları zorluklar, literatürde bildirilen duygusal stres, anksiyete ve depresyonun fiziksel semptomlarla ifade edilmesine yol açmış olabilir. Aynı zamanda, romantik ilişkilerdeki zorluklar veya sosyal duygusal yalnızlık duyguları da somatik semptomların ortaya çıkmasını etkilemiş olabilir (Karaköse ve Ulusoy, 2022).

Bu çalışmada Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları ile somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkide Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının tam aracı rolünü oynadığı saptanmıştır. Bu çalışmanın bulguları, Büyüme Korkusu Ölçeği (BKKÖ) puanlarının Kişisel Sorumluluk Ölçeği (KBÖ) puanları ile somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiye tamamen aracılık ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, büyüme korkusunun, kişisel sorumluluğun somatizasyon yoluyla ortaya çıkan fiziksel sağlık semptomlarını nasıl etkilediği konusunda önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bireyin eylemlerini ve bunların sonuçlarını yönetme görevine ilişkin algısı olarak tanımlanan kişisel sorumluluk, çeşitli psikolojik sonuçlarla ilişkilendirilmiştir. Daha yüksek kişisel sorumluluk düzeyleri genellikle daha iyi stres yönetimi ve psikolojik iyi oluş ile ilişkilendirilmektedir (Yaşaroğlu ve ark., 2018). Ancak, kişisel sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişki karmaşıktır. Psikolojik sıkıntının

fiziksel semptomlarla ifade edilmesi olan somatizasyon, bireylerin algıladıkları sorumluluklarla nasıl başa çıktıklarından etkilenebilir. Çalışmalar, yüksek kişisel sorumluluk duygusuna sahip bireylerin daha düşük düzeyde somatizasyon yaşayabileceğini, çünkü etkili problem çözme ve stres yönetimi stratejileri uygulama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Moodi ve ark., 2023). Bununla birlikte, sorumluluk ezici olarak algılanırsa, stresin artmasına ve dolayısıyla daha yüksek somatizasyon seviyelerine yol açabilir (Güdürü, 2021).

Büyüme korkusu kavramı, bireylerin kişisel gelişim ve değişimle ilgili zorluklar ve sorumluluklar hakkında hissettikleri endişe ve kaygı ile ilgilidir (Şahin, 2023). Bu korku, kişinin sorumluluklarını nasıl yönettiğini ve stresle nasıl başa çıktığını etkileyen önemli bir psikolojik engel olarak hareket edebilir (Sarıkoc ve ark., 2022). Konuyla ilişkili yapılan bir çalışmada Büyüme Korkusu Ölçeği ile somatizasyon düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif korelasyonlar bulunmuştur. Özellikle büyüme korkusunun bağımsız yaşama hazırlık, romantik bir ilişkiyi sürdürme ve sosyal-duygusal yalnızlık gibi alt boyutlarının somatizasyon ile yakından ilişkili olduğu belirlenmiştir (Ateş ve Özden Yıldırım, 2020).

Bu çalışma bağlamında, kişisel sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkiye tam aracılık eden büyüme korkusu, kişisel büyümeyle ilişkili kaygının sorumlulukların etkili bir şekilde yönetilmesini engelleyebileceğini göstermektedir. Bireyler büyüme ve değişimin sonuçlarından korktuklarında, somatizasyon yoluyla fiziksel olarak ortaya çıkabilen yüksek stres seviyeleri yaşayabilirler (Güdürü, 2021).

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın ana ve alt amaçlarına uygun olarak elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayanarak geliştirilen öneriler sunulmuştur.

Sonuç

Bu çalışma, 18-25 yaş arası katılımcıların 34-41 yaş arası katılımcılara kıyasla daha yüksek sosyal-duygusal yalnızlık puanlarına sahip olduğunu bulmuştur. Ayrıca, bu yaş grubundaki katılımcılar evliliğe yönelik olumsuz tutumlar alt ölçeğinde diğer yaş gruplarındaki katılımcılardan daha yüksek puan almıştır. Ayrıca, 18-25 yaş grubundakilerin bağımsız yaşama hazırlık ve sorumluluğu içselleştirme puanları 42 yaş ve üzerinelere kıyasla daha yüksektir. Bununla birlikte, sosyal duyarlılık ve öz kontrol puanları diğer yaş gruplarından daha düşükken, farkındalık puanları 42 yaş ve üzeri katılımcılardan daha yüksektir.

Çalışma ayrıca cinsiyet farklılıklarını da ortaya koymuştur: erkek katılımcılar Büyüme Korkusu Ölçeği'nin sorumluluğu içselleştirmede ve bağımsız yaşama hazırlanmada zorluk alt boyutunda kadınlardan daha yüksek puan almıştır. Buna karşılık, kadın katılımcılar Kişisel Sorumluluk Ölçeği'nin genelinde ve özellikle de öz kontrol ve farkındalık alt ölçeklerinde daha yüksek puanlar almıştır. Ayrıca, kadınlar SCL90-R ölçeğinde erkeklere kıyasla daha yüksek somatizasyon puanları almıştır. Bekâr katılımcılar Büyüme Korkusu Ölçeği ve tüm alt ölçeklerinde evli katılımcılara kıyasla daha yüksek puan alırken, Kişisel Sorumluluk Ölçeği'nin öz kontrol alt ölçeğinde daha düşük puan almışlardır.

Anaerkil ailelerde yetişen katılımcıların somatizasyon puanları, ataerkil veya çocuk merkezli ailelerde yetişenlere kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir. Tek ebeveynli ailelerden gelenler, çekirdek ve geniş ailelerden gelen katılımcılara kıyasla Büyüme Korkusu Ölçeği'nin evliliğe yönelik olumsuz tutum alt ölçeğinde daha yüksek puan almıştır. Birinci ve ikinci doğumlu katılımcılar, dördüncü ve daha sonraki doğumlu katılımcılara kıyasla evliliğe yönelik olumsuz tutum alt ölçeğinde daha yüksek puan almıştır. Çalışmada, mevcut literatürle tutarlı olarak, ikinci

doğumlu katılımcıların Kişisel Sorumluluk Ölçeği'nin farkındalık alt ölçeğinde diğerlerine kıyasla daha yüksek puan aldığı bulunmuştur.

Ayrıca, lise ve altı eğitime sahip katılımcılar, üniversite veya lisansüstü eğitime sahip olanlara kıyasla Büyüme Korkusu Ölçeği'nin evliliğe yönelik olumsuz tutum alt ölçeğinden daha düşük puan almıştır. Bu daha az eğitilmiş katılımcıların somatizasyon puanları da daha yüksek olup, düşük eğitim seviyesinin somatizasyon için bir risk faktörü olduğunu vurgulayan çalışmalarla uyumludur. İşsiz katılımcılar Büyüme Korkusu Ölçeği ve tüm alt ölçeklerinde çalışan katılımcılara kıyasla daha yüksek puan almıştır. Ayrıca sosyal duyarlılık ve öz kontrol puanları daha düşük, farkındalık puanları ise daha yüksektir. Son olarak, çalışmada Kişisel Sorumluluk Ölçeği ve sosyal duyarlılık alt ölçeği puanlarının somatizasyon düzeylerini negatif yönde yordadığı, Büyüme Korkusu Ölçeği puanlarının ise SCL90-R somatizasyon puanlarını pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Büyüme Korkusu Ölçeği, Kişisel Sorumluluk Ölçeği puanları ile somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiye tamamen aracılık etmiştir.

Öneriler

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Akademik Öneriler

Gelecekteki araştırmalar, sosyal-duygusal yalnızlık ve evliliğe yönelik tutumlarda gözlenen yaşa bağlı farklılıkları daha derinlemesine incelemelidir. Özellikle, boylamsal çalışmalar, bu faktörlerin zaman içinde nasıl geliştiği ve bu değişikliklerin altında yatan mekanizmaların neler olduğu konusunda değerli bilgiler sağlayabilir. Ayrıca, farklı yaş gruplarından katılımcılarla derinlemesine görüşmeler içeren nitel çalışmalar, bu farklılıklara katkıda bulunan belirli yaşam olaylarının, kültürel beklentilerin ve toplumsal baskıların belirlenmesine yardımcı olabilir. Bu nüansların anlaşılması, yalnızlığı azaltmayı ve genç yetişkinler arasında evliliğe yönelik olumsuz tutumları ele almayı amaçlayan yaşa uygun müdahalelerin geliştirilmesinde çok önemli olacaktır.

Sorumluluğun içselleştirilmesi ve somatizasyonda gözlemlenen cinsiyet farklılıkları, bu alanlarda daha hedefli araştırmalara duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Gelecekteki çalışmalar, toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal

beklentiler ve başa çıkma mekanizmaları gibi bu farklılıklara katkıda bulunan psikolojik ve sosyal faktörleri araştırmalıdır. Özel bilişsel-davranışçı terapi programları gibi cinsiyete özgü müdahalelerin etkisinin araştırılması, somatizasyonun ele alınması ve kişisel sorumluluğun artırılması için etkili stratejiler hakkında içgörü sağlayabilir. Ayrıca, erken çocukluk deneyimlerinin ve aile dinamiklerinin bu cinsiyet farklılıklarını şekillendirmedeki rolünün araştırılması, daha kapsamlı bir anlayış sunabilir ve gelişimsel bir perspektiften önleme ve müdahale çabalarını bilgilendirebilir.

Bu öneriler yaş, cinsiyet, aile yapısı, eğitim, iş durumu ve psikolojik iyi olma hali arasındaki karmaşık ilişkilere dair mevcut anlayışı genişletmeyi amaçlamaktadır. Gelecekteki araştırmalar, bu boşlukları ele alarak, farklı popülasyonlarda ruh sağlığını ve refahı teşvik eden daha etkili, hedefe yönelik müdahalelerin geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Klinik Öneriler

Bu çalışmanın 18-25 yaş arası gençlerin daha yüksek sosyal-duygusal yalnızlık yaşadığı ve evliliğe yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olduğu bulgusu, bu demografik gruba yönelik hedefli müdahalelere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Terapötik Destek Grupları kurulabilir. Özellikle genç yetişkinler için destek gruplarının kolaylaştırılması, bir topluluk duygusu sağlayabilir ve izolasyon duygularını azaltabilir. Bu gruplar ayrıca ilişkiler ve evlilikle ilgili ortak endişeleri ele alabilir ve olumlu deneyimleri ve başa çıkma stratejilerini paylaşarak olumsuz algıların yeniden şekillenmesine yardımcı olabilir. Bilişsel-davranışçı terapi (BDT) de olumsuz düşünce kalıplarının ele alınmasında ve sosyal becerilerin geliştirilmesinde etkili olabilir, bu da yalnızlığı azaltabilir. Ayrıca terapi seansları, evliliğe yönelik olumsuz tutumlara katkıda bulunan altta yatan korkuları ve toplumsal baskıları keşfederek bireylerin daha sağlıklı bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Düşük kişisel sorumluluk puanları ile özellikle kadınlar arasında daha yüksek somatizasyon arasındaki korelasyon, kişisel sorumluluğu ve etkili stres yönetimini teşvik eden müdahalelere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Farkındalık Temelli Stres Azaltma (MBSR) gibi programlar bireylerin daha fazla öz

farkındalık ve duygusal düzenleme geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu programlar, farkındalık tekniklerini öğreterek stresi ve dolayısıyla somatizasyon semptomlarını azaltabilir. Ayrıca, hastaları stresin fiziksel sağlık üzerindeki etkisi ve kişisel sorumluluğun önemi konusunda eğitmek, sağlıklarını yönetmede proaktif adımlar atmaları için onları güçlendirebilir. Problem çözme ve zaman yönetimi gibi etkili başa çıkma stratejileri eğitimi, somatizasyona başvurmadan hayatın talepleriyle başa çıkma becerilerini artırabilir. Hem ruhsal hem de fiziksel sağlık ihtiyaçlarını ele alan bütünsel bakımın sağlanması, somatizasyonu yüksek olan bireyler için sonuçları iyileştirebilir. Psikolojik destekle birlikte somatik semptomlar için düzenli taramalar kapsamlı bakım ve erken müdahale sağlayabilir.

Kaynakça

- Adamczyk, K. (2018). Direct and indirect effects of relationship status through unmet need to belong and fear of being single on young adults' romantic loneliness. *Personality and Individual Differences*, 124(February 2017), 124–129.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.12.011>
- Akça, E., Demirok Akça, Z. N., ve Yıldız, M. (2023). The relationship between somatization and depression types: comparison of unipolar depression and bipolar depression. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 13(2), 243–249.
<https://doi.org/10.33808/clinexphealthsci.1181402>
- Akın, A., Şahin, M., & Gülşen, M. (2015). Çocukluk çağı narsisizm ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24), 203-203.
- Akkaya Kaçmaz, D., Tetik Küçükkelçi, D., ve Sahranc, U. (2023). Study on the mediation effect of body image between somatization and subjective well-being levels in individuals. *The Journal of Social Science*, 7(14), 132–142.
<https://doi.org/10.30520/tjsosci.1287405>
- Aktan, C. C., ve Börü, C. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk. In C. C. Aktan (Ed.), *Social Sciences Studies Journal* (Vol. 5, Issue 31). İGİAD Yayınları. <https://doi.org/10.26449/sss.1303>
- Aktu, Y. (2006). Levinson'un kuramında ilk yetişkinlik döneminin yaşam yapısı. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, 8(2), 162.
<https://doi.org/10.18863/pgy.12690>
- Akyazı, K. G., Çıtak, Ş., ve Tosun, C. (2022). Evlilik tutumunun bir yordayıcısı olarak evlilik rol beklentileri. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 12(2), 931–948. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1107960>
- Altınköprü, T. (2004). *Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır, İstanbul: Hayat.*

- Altunbay, M. (2023). Disiplinlerarasılık Bağlamında Edebiyat-Psikoloji İlişkisi ve Çocuk Edebiyatından Psikolojiye Bir Katkı: Peter Pan Sendromu. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 11(4), 127-144.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *DSM-V. Ruhsal bozuklukların tanıs ve sayımsal elkitabı* (5th ed.).
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2015). Emerging Adulthood: The winding road from the late teens through the twenties. In *Etica e Politica* (2nd ed., Vol. 15, Issue 1). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/acprof>
- Atak, H., Tatlı, C. E., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H., ve Çok, F. (2016). Yetişkinliğe geçiş: Türkiye’de demografik ölçütler bağlamında kuramsal bir gözden geçirme. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 8(22173), 204–227.
<https://doi.org/10.18863/pgy.238184>
- Ateş, N. ve Özden Yıldırım, M. S., ve (2020a). Büyüme korkusu ile erken dönem uyumsuz şemalar ve algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 872–884.
<https://doi.org/10.32709/akusosbil.550699>
- Ateş, N., ve Özden Yıldırım, M. S. (2018). Büyüme Korkusu Ölçeği’nin (BKÖ) geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 158–175.
<https://doi.org/10.20875/makusobed.380022>
- Ateş, N., ve Özden Yıldırım, M. S. (2020b). Büyüme korkusu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 402–410.
- Atila Demir, S., ve Genç Çelebi, Ş. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: nitel bir araştırma. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111–128.
<https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.333891>
- Ayas, C., Çeken, R., Eş, H., ve Taştan, B. (2013). “Bu benim eserim” Fen bilimleri projelerinde vatandaşlık eğitimi açısından sosyal sorumluluk ve vatandaşlık bilinci.

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı, 6(14), 2–19.

Aydoğdu, Ü. R., Karamustafaoğlu, O., & BÜLBÜL, M. Ş. (2017). Akademik araştırmalarda araştırma yöntemleri ile örneklem ilişkisi: Doğrulayıcı doküman analizi örneği. *Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty*, (30).

Baba, E. D. (2022). The challenges facing global mission today. *International Journal of Humanities, Social Sciences and Education*, 9(9), 40–54.

<https://doi.org/10.20431/2349-0381.0909004>

Barbati, A., Geraci, A., Niro, F., Pezzi, L., ve Sarchiapone, M. (2022). Do migration and acculturation impact somatization? A Scoping Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(23).

<https://doi.org/10.3390/ijerph192316011>

Bayrak, B., Çelik, A., Sevinç, M., ve Alev, B. (2023). The relationship between emotional intelligence and personal and social responsibilities of nursing students. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 10(3), 310–318.

<https://doi.org/10.54304/shyd.2023.57475>

Beebe, J. (2007). Type and archetype: Part two: The arms and their shadow. *TypeFace*, 18(3), 22–27.

<http://www.typeinsights.com/FreeArticles/TypeArchetypePartTwoTheArms.pdf>

Bonovitz, C. (2021). The anxiety of growing up: The developmental processes in early adolescence. *Psychoanalytic Perspectives*, 18(1), 8–21.

<https://doi.org/10.1080/1551806X.2021.1845030>

Bowen, H. R. (2013). *İşadamının sosyal sorumlulukları*. Iowa Üniversitesi Yayınları.

Brown, F. W., ve Smith, G. R. (1989). Birth order of patients with DSM-III-R somatization disorder. *American Journal of Psychiatry*, 146(9), 1193–1196.

<https://doi.org/10.1176/ajp.146.9.1193>

Bühler, C. (1957). About the goal-structure of human life. Theoretical considerations. *dialectica*, 11(1–2), 187–205. <https://doi.org/10.1111/j.1746-8361.1957.tb00361.x>

Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik. *Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*, Pegem Yayıncılık, Ankara.

- Canarslan, G. (2023). Çocuğun eğitimine yönelik ana ve babanın yükümlülüklerinin, türk medeni kanunu kapsamında değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XXI*, 61.
- Castellanos Silva, R., ve Steins, G. (2023). Social media and body dissatisfaction in young adults: An experimental investigation of the effects of different image content and influencing constructs. *Frontiers in Psychology*, 14(March), 1–15.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1037932>
- Clark, K. B. (2021). Implications of Adlerian theory for an understanding of civil rights problems and action. *The Journal of Individual Psychology*, 77(3), 276-285.
- Coates, K., Findlay, R., ve Salbayre, S. (2007). *Saving the world before bedtime”: The Puer Aeternus as a new paradigm for selfhood. Stories for Children, Histories of Childhood/Histoires d’enfant, histoires d’enfance.*
- Coşgun, Ş. N., ve Erdayı, A. U. (2023). Türkiye’de işsizlik ve sosyal dışlanma ilişkisi: Yozgat ilinde bir alan araştırması. *Alanya Akademik Bakış*, 7(1), 581–598.
<https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1224625>
- Cowan, C. P., Cowan, P. A., Heming, G., Garrett, E., Coysh, W. S., Curtis-boles, H., ve Boles, A. J., 3rd (1985). Transitions to parenthood: his, hers, and theirs. *Journal of family issues*, 6(4), 451–481.
- Çelik, M., ve Buğa, A. (2022). Evli bireylerde bilişsel esneklik ve evlilik öz yetkinliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 395–407. <https://doi.org/10.57135/jier.1192803>
- Çinko, K. (2020). Aylak adam romanına farklı bir yaklaşım: Bir puer aeternus arketipi olarak Bay C. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4(4), 950-962.
- Çok, F., Özdoğan, H. K., Berber, K., ve Yeler, Z. (2023). Yetişkinliğe geçiş sürecinde gelişimsel bir kriz: çeyrek yaşam krizi. *Humanistic Perspective*, 5(2), 898–920.
<https://doi.org/10.47793/hp.1253697>
- Çömlekçi, K. N. (2021). *Evli ve bekar kadınların depresyon, kaygı, stres ve somatizasyon düzeylerinin yaşam doyumu düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi.* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Daryanani, I., Hamilton, J. L., Abramson, L. Y., ve Alloy, L. (2016). Single mother

- parenting and adolescent psychopathology. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 44(7), 1411–1423. <https://doi.org/doi:10.1007/s10802-016-0128-x>.
- de Rementeria, A. (2017). How to grow up or (nearly) die trying: developing trust in one's own capacity for growth. *Journal of Child Psychotherapy*, 43(1), 66–82. <https://doi.org/10.1080/0075417X.2017.1283851>
- Dewi, F., ve Salim, A. (2022). Increasing a sense of responsibility through cooking classes for 4-5 year olds at Sidoarjo Kindergarten. *Indonesian Journal of Education Methods Development*, 18, 1–6. <https://doi.org/10.21070/ijemd.v18i.647>
- Doğan Yatar, M., ve Özden Yıldırım, M. S. (2023). Üniversite öğrencilerinde somatizasyon eğiliminin yordanmasında stresle başa çıkma yöntemleri, genel öz yeterlik inancı ve bilişsel esnekliğin rolü. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 10(2), 188–213. <https://doi.org/10.31682/ayna.861004>
- Dowling, C. (1987). *Der Cinderella-Komplex vor der Unabhängigkeit Taschenbuch*.
- Erbaş, M. M. (2023). Adlerian Therapy: A general review. *International Journal of Innovative Approaches in Education*, 7(2), 79–90. <https://doi.org/10.29329/ijiape.2023.567.3>
- Ercan, G. (2018). *KKTC'de yaşayan beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerde kişilerarası ilişki tarzlarının psikosomatik bozukluklarla ilişkisinin incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı
- Feenstra, S., Begeny, C. T., Ryan, M. K., Rink, F. A., Stoker, J. I., ve Jordan, J. (2020). Contextualizing the Impostor “Syndrome.” *Frontiers in Psychology*, 11(November), 1–6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.575024>
- Feussner, O., Rehnisch, C., Rabkow, N., ve Watzke, S. (2022). Somatization symptoms—prevalence and risk, stress and resilience factors among medical and dental students at a mid-sized German university. *PeerJ*, 10. <https://doi.org/10.7717/peerj.13803>
- Fowler, W. R. (2003). The use of a fantasy technique as crisis intervention with the suicidal puer aeternus. *Journal of Police Crisis Negotiations*, 3(2), 13–19. https://doi.org/10.1300/J173v03n02_03
- Güdürü, F. (2021). *Ortaokul Öğrencilerinin Sorumluluk Algıları Üzerine Bir Araştırma A Study on Secondary School Students ' Perceptions of Responsibility*. 5(3), 243–259.

<https://doi.org/10.38089/iperj.2021.74>

- Gümüş Demir, Z., ve Akoğlu, B. (2022). Yetişkin bireylerde büyüme korkusu, ayrılık anksiyetesi ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Asya Studies*, 6(21), 287–302. <https://doi.org/10.31455/asya.1128484>
- Hawkey, L. C., ve Cacioppo, J. T. (2010). Loneliness matters: a theoretical and empirical review of consequences and mechanisms. *Annals of Behavioral Medicine : A Publication of the Society of Behavioral Medicine*, 40(2), 1–15. <https://doi.org/10.1017/S0308210500025361>
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., Baker, M., Harris, T., ve Stephenson, D. (2015). Loneliness and social isolation as risk factors for mortality: A meta-analytic review. *Perspectives on Psychological Science*, 10(2), 227–237. <https://doi.org/10.1177/1745691614568352>
- Işık, Y. (2022). Evli bireylerin evlilik uyumu, iletişim becerileri ve sosyal medya kullanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 5(2), 215–230. <https://doi.org/10.55150/apjec.1052828>
- Jiao, S., Ji, G., Jing, Q., ve Ching, C. C. (1986). Comparative study of behavioral qualities of only children and sibling children. *Child development*, 357-361.
- Kahraman, B. (2016). A study on family attitudes as a social institution (example of Diyarbakır). *Journal of Economics and Social Research*, 3(6).
- Kaplan, V., ve Kaçkin, Ö. (2024). *Consequences of Housewives' Gender Perceptions in Turkey: Self- Alienation and Burnout*. 0–3. <https://doi.org/10.33708/ktc.1392411>
- Karaaziz, M., Yarar, K., ve Keskindağ, B. (2023). Çiftlerde somatizasyon ve psikolojik esnekliğin evlilik çatışması üzerindeki yordayıcı rolü. *Antalya Bilim Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 99–108. <https://doi.org/10.54969/abuijss.1336626>
- Karabekiroğlu, K. (2023). Eril Olmak-Dışıl Olmak. *Türkiye Klinikleri Child Psychiatry-Special Topics*, 9(1), 8-13.
- Karaçipak, Ö. K., Aslan, S., ve Çisem, U. (2011). Panik bozukluğu, somatizasyon bozukluğu ve hipokondriaziste sağlık kaygısı. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 43–51.

- Karaköse, S., ve Ulusoy, A. N. (2022). Housewife burnout and somatization: Predictors of depression. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology*, 4(1), 94–102. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.22.1.10>
- Karreman, A., Van Tuijl, C., Van Aken, M. A., ve Deković, M. (2009). Predicting young children's externalizing problems. *Merrill-Palmer Quarterly*, 55(2), 111–134.
- Katon, W., Kleinman, A., ve Rosen, G. (1982). Depression and somatization: a review. Part I. *The American Journal of Medicine*, 72(1), 127–135. [https://doi.org/10.1016/0002-9343\(82\)90599-X](https://doi.org/10.1016/0002-9343(82)90599-X)
- Kavut, S. (2020). Carl Gustav Jung: Kavramlari, kuramları ve düşünce yapısı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6(2), 681–695. <https://doi.org/10.46442/intjcss.620975>
- Keniston, K. (1971). *Youth and dissent: The rise of a new opposition*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Kılıç, M. (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90R)' nin geçerlilik ve güvenilirliği. In *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2): 45–52).
- Kiley, D. (1983). *The Peter Pan Syndrome: Men who have never grown up*. New York: Dodd Mead.
- Kirsch, T. B. (1974). A Clinical example of puer aeternus identification. *Journal of Analytical Psychology*, 19(2), 151–164. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1465-5922.1974.00151.x>
- Lanzara, R., Scipioni, M., ve Conti, C. (2019). A clinical-psychological perspective on somatization among immigrants: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 9(JAN). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02792>
- Levinson, D. J. (1978). *The seasons of a man's life*. Knopf.
- Lin, Y., ve Fan, Z. (2023). The relationship between rejection sensitivity and social anxiety among Chinese college students: The mediating roles of loneliness and self-esteem. *Current Psychology*, 42(15), 12439–12448. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02443-7>
- Lipowski, Z. J. (1987). Somatization: Medicine's unsolved problem. *Psychosomatics*, 28(6), 294. [https://doi.org/10.1016/S0033-3182\(87\)72518-3](https://doi.org/10.1016/S0033-3182(87)72518-3)

- Longest, K., ve Kang, J. A. (2022). Social media, social support, and mental health of young adults during COVID-19. *Frontiers in Communication*, 7(February).
<https://doi.org/10.3389/fcomm.2022.828135>
- Lysova, E. I., Fletcher, L., ve El Baroudi, S. (2023). What enables us to better experience our work as meaningful? The importance of awareness and the social context. *Human Relations*, 76(8), 1226–1255. <https://doi.org/10.1177/00187267221094243>
- Ma, W., Lin, X., Lou, J., Liu, Y., Tang, W., ve Bao, Z. (2023). The impact of students' cellphone-use and self-control on academic performance in traditional classroom. *Asia Pacific Education Review*, 24(4), 591–598. <https://doi.org/10.1007/s12564-023-09824-6>
- Mahmud, Z., Ibrahim, H., Amat, S., ve Salleh, A. (2011). Family communication, sibling position and adolescents' sense of responsibility. *World Applied Sciences Journal*, 14(SPL ISS 4), 74–80.
- Makset, K., ve Lisa, S. (2023). A sense of self-responsibility in the behavior of a teenager. *American Journal Of Philological Sciences*, 03(04), 74–77.
<https://doi.org/10.37547/ajps/volume03issue04-12>
- Mendolia, S., ve Walker, I. (2015). Youth unemployment and personality traits. *IZA Journal of Labor Economics*, 4(1). <https://doi.org/10.1186/s40172-015-0035-3>
- Meng, M., ve Jin, Y. L. (2013). Consideration of cross-cultural issues in relation to somatization. *The Asian Conference on Psychology ve the Behavioral Sciences*, 374–382.
- Mergler, A. G. (2007). *Personal responsibility: the creation, implementation and evaluation of a school-based program* (Doctoral dissertation, Queensland University of Technology).
- Merma-Molina, G., Urrea-Solano, M., Baena-Morales, S., ve Gavilán-Martín, D. (2022). The Satisfactions, contributions, and opportunities of women academics in the framework of sustainable leadership: A case study. *Sustainability (Switzerland)*, 14(14). <https://doi.org/10.3390/su14148937>
- Mohr, L. A., ve Webb, D. J. (2005). The effects of corporate social responsibility and price on consumer responses. *Journal of Consumer Affairs*, 39(1), 121–147.
<https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2005.00006.x>

- Moodi, S., Mehrbakhsh, Z., Amtaeh, F., ve Moghasemi, S. (2023). Comparing the self-awareness and problem-solving skills training on sexual desire of newly married women: A field trial study. *Journal of Education and Health Promotion*, 12(1), 226. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_739_22
- Nelson, V. (2023). Prodigious. *Raritan*, 43(2), 102-153.
- Nurmalasari, I., Mujiyanto, J., & Yulianto, H. J. (2021). The use of non-verbal communication in supporting the realization of Brown & Levinson politeness strategies. *English Education Journal*, 11(3), 452-464.
- Okumuş, M. T., Bakan, İ., ve Kutluk, M. R. (2022). İşe tutkunluk, odaklanma yeteneğinin kariyer tatmini ve iş tatmini üzerindeki etkisi: Bir alan çalışması. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1034056>
- Onur, B. (1995). Gelişim psikolojisi. *İmge Kitabevi, Ankara*, 152..
- Özen, Y. (2013). Sorumluluk duygusu ve davranışı ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7, 343–357.
- Özen, Y., Gülaçtı, F., ve Çıkılı, Y. (2002). A study about the relationship between the responsibility feeling, behaviours level and interior inspectional responsibility, exterior inspectional responsibility levels of primary education students. *Journal of Education Faculty*, 4(2), 45–58.
- Özenli, Y., Yoldaşcan, E., Topal, K., ve Özçürümez, G. (2009). Türkiye’de bir eğitim fakültesinde somatizasyon bozukluğu yaygınlığı ve ilişkili risk etkenlerinin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10(January 2009), 131–136.
- Özyürek, A., Kürtüncü, M., Sezgin, E., ve Kurt, A. (2021). Üniversite öğrencilerinde çocuğa yönelik şiddete duyarlık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(1), 19–24.
- Pekel, E. (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının çalışma hayatındaki konumu. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 05(01), 5.
- Perales-Blum, L., Juárez-Treviño, M., ve Escobedo-Belloc, D. (2014). Severe growing-up phobia, a condition explained in a 14-year-old boy. *Case Reports in Psychiatry*,

- 2014, 1–6. <https://doi.org/10.1155/2014/706439>
- Robinson, G. (2016). The cinderella complex: punishment, society and community sanctions. *Punishment and Society*, 18(1), 95–112.
<https://doi.org/10.1177/1462474515623105>
- Rogers, L. O. (2018). Who am I, who are we? Erikson and a transactional approach to identity research. *Identity*, 18(4), 284–294.
- Rohrer, J. M., Egloff, B., & Schmukle, S. C. (2015). Examining the effects of birth order on personality. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 112(46), 14224–14229. <https://doi.org/10.1073/pnas.1506451112>
- Rokvic, N. (2018). Initial investigation of somatization in the general population of Serbia: Prevalence, manifestations and predictors. *Medicinski Pregled*, 71(11–12), 360–367.
<https://doi.org/10.2298/mpns1812360r>
- Saha, S., ve Safri, T. S. (2016). Cinderella complex: Theoretical roots to psychological dependency syndrome in women. *International Journal of Indian Psychology*, 3(8), 117–122.
- Sarıkoç, G., Öksüz, E., Canatan Dağ, S., ve Varol, B. (2022). Somatizasyon belirtileri ile iletişim becerileri arasında ilişki var mıdır? *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 10(2), 162–170. <https://doi.org/10.52880/sagakaderg.1181704>
- Schwab, M. R., ve Lundgren, D. C. (1978). Birth order, perceived appraisals by significant others, and self-esteem. *Psychological Reports*, 43, 443–454.
- Sezer, A., Çoban, O., ve Akşit, İ. (2017). Öğretmenlerin sorumluluk değeri algılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 122–144.
<https://doi.org/10.29065/usakead.285941>
- Sezer, A., ve Çoban, O. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 22–39.
<https://doi.org/10.29065/usakead.232420>
- Sommerlad, A., Huntley, J., Livingston, G., Rankin, K. P., ve Fancourt, D. (2021). Empathy and its associations with age and sociodemographic characteristics in a large UK population sample. *PLoS ONE*, 16(9 September 2021), 1–17.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257557>

- Şahin, B. (2023). *Yetişkin bireylerde büyüme korkusu ile anksiyete ve yeme bozukluğu arasındaki ilişki*. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi.
- Şanlı, E., ve Yılmaz, A. A. (2023). Examination of the relationship between fear of growing up and identity styles in emerging adulthood. *International Journal of Educational Research Review*, 8(3), 435–445. <https://doi.org/10.24331/ijere.1252300>
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson.
- Tabassum, N., ve Nayak, B. S. (2021). Gender stereotypes and their impact on women's career progressions from a managerial perspective. *IIM Kozhikode Society and Management Review*, 10(2), 192–208. <https://doi.org/10.1177/2277975220975513>
- Tao, T., Wang, L., Fan, C., ve Gao, W. (2014). Development of self-control in children aged 3 to 9 years: Perspective from a dual-systems model. *Scientific Reports*, 4. <https://doi.org/10.1038/srep07272>
- Tatar, A., Özdemir, H., ve Çelikbaş, B. (2018). Gelir getiren bir işte çalışan ve çalışmayan kadınlarda duygusal öz-farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *İş'te Davranış Dergisi*, 3(1), 31–41. <https://doi.org/10.25203/idd.414597>
- Tripathi, A., Das, A., ve Kar, S. (2019). Biopsychosocial model in contemporary psychiatry: Current validity and future prospects. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 41(6), 582–585. https://doi.org/10.4103/IJPSYM.IJPSYM_314_19
- Tunca, A., ve Baloğlu, M. (2022). Beliren yetişkinlikte psikolojik belirtiler ve yardım alma davranışları. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 142–153. <https://doi.org/10.22466/acusbd.1122952>
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Sorumluluk*. <https://sozluk.gov.tr/?ara=SORUMLULUK>
- Vilar, M., ve Mari, G. (2011). Psychological research about social responsibility factors : An ıberoamerican study in colleges. *12th European Congress of Psychology, August 2011*, 1–2.
- Vural, Z., ve Coşkun, G. (2011). Kurumsal sosyal sorumluluk ve etik. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(1), 61–87.
- Wang, Z. J., Kuang, Y., Tang, H. Y., Gao, C., Chen, A., ve Chan, K. Q. (2018). Are decisions made by group representatives more risk averse? The Effect of Sense of

Responsibility. *Journal of Behavioral Decision Making*, 31(3), 311–323.

<https://doi.org/10.1002/bdm.2057>

Widhiastuti, R., Setiyani, R., Kardiyem, ve Rahmaningtyas, W. (2019). The role of responsibility feeling in mediating the effects of the environmental education course, socio-economic conditions, and awareness as the caliph on environmental behavior. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 10(1), 53–62.

[https://doi.org/10.14505/jemt.v10.1\(33\).06](https://doi.org/10.14505/jemt.v10.1(33).06)

Yaşaroğlu, C., Kaya, M. S., ve Bozkurt, M. (2018). Kişisel sorumluluk ölçeği (KSÖ)'nin Türkçe uyarlaması: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(71), 365–373.

Yeler, Z. (2021). Çeyrek yaşam krizinde büyüme korkusu ve psikolojik esnekliğin rolü. Gazi Üniversitesi.

Yıldız, B. (2023). Attachment, growth fear and conflict resolution in close relationships. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 10(2), 453–462.

<https://doi.org/10.52380/ijpes.2023.10.2.1011>

Yılmaz, C., ve Yalçın, H. (2021). Tek ebeveynli ergenlerin evliliğe yönelik tutumları ile gelecek beklentileri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6, 51–72.

Zahra, S. B., ve Malik, J. A. (2022). Explaining sense of responsibility with family competence: mediation by family conflict and moderation by gender. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 37(4), 665–678.

<https://doi.org/10.33824/PJPR.2022.37.4.40>

Zhang, Q., Liu, C., Wang, Z., ve Yang, Z. (2020). The college students' sense of responsibility for innovation and entrepreneurship. *Frontiers in Psychology*, 11(August), 1–13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02049>

Zheng, M., Ren, G., Wu, S., ve Jiang, Z. (2022). CEO birth order and corporate social responsibility behaviors: The moderating effect of female sibling and age gap. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1003704>

Ekler

Ek 1.

Sosyodemografik Veri Formu

<p style="text-align: center;">SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU</p> <p>Yaş:</p> <p>Cinsiyet:</p> <p>1. Erkek ()</p> <p>2. Kadın ()</p> <p>Medeni durum:</p> <p>1. Bekar ()</p> <p>2. Evli ()</p> <p>Büyüdüğünüz aile tipiniz nasıldır?</p> <p>1. Ataerkil</p> <p>2. Anaerkil</p> <p>3. Çocukerkil</p> <p>Büyüdüğünüz aile yapısı nasıldır?</p> <p>1. Çekirdek Aile ()</p> <p>2. Geniş Aile ()</p> <p>3. Tek ebeveyn ()</p> <p>Doğum sırası</p> <p>1. İlk çocuk ()</p> <p>2. İkinci çocuk ()</p> <p>3. Üçüncü çocuk ()</p> <p>4. Dördüncü çocuk ()</p> <p>5. Daha fazla</p> <p>Eğitim durumu:</p> <p>1. Okur Yazar değil ()</p> <p>2. Okur-yazar ()</p> <p>3. İlkokul ()</p> <p>4. Ortaokul ()</p> <p>5. Lise ()</p> <p>6. Önlisans ()</p> <p>7. Lisans ()</p> <p>8. Lisansüstü ()</p> <p>İş Durumu:</p> <p>1. Çalışıyor ()</p> <p>2. Çalışmıyor ()</p>
--

Ek 2.

Büyüme Korkusu Ölçeği

<p>Bu ölçme aracı, bireylerin kendileriyle ilgili algılamalarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Aşağıda verilen ifadelerin DOĞRU ya da YANLIŞ cevapları bulunmamaktadır. Lütfen HER BİR İFADEYİ ayrı ayrı dikkatle okuyup, yandaki cevap bölümünde size uygun olan daireyi işaretleyin.</p> <p>*Romantik ilişkilerle ilgili sorularda şu an bir romantik ilişkiniz yoksa, ya geçmişteki ilişkilerinizde kendi tutum ve davranışlarınızı gözeterek ya da okuduğunuz cümle doğrultusunda nasıl davranacağınızla ilgili tahmin yürüterek cevaplayınız.</p>	Kesinlikle Katılıyorum.	Katılıyorum.	Kararsızım.	Katılmıyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum.
1. Romantik ilişkilerde, partnerime karşı olan ilk baştaki arzum ve duygularım genelde çok uzun sürmez, hevesim çabuk kaçar.					
2. Çocuk sahibi olmak ve evlenmek benim için gerçekleştirilmesi zor ve bunaltıcıdır.					
3. Romantik partnerine karşı uzun süre yoğun duygular hissedip, mutlu olan çiftlere genellikle sasırım.					

Ek 3.

Kişisel Sorumluluk Ölçeği

Yaşaroğlu, C., Kaya, M. S., & Bozkurt, M. (2018). Kişisel sorumluluk ölçeği (ksö)'nin türkçe uyarlaması: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *The Journal of Academic Social Sciences*, 71(71), 365-373. <https://doi.org/10.16992/ASOS.13714>

		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	BİRAZ KATILYORUM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
1	Sinirlandığım zaman insanlara bağırım	①	②	③	④	⑤
2	Bazen kaba ve çılgın olur başkalarının hoşlanmayacağı şeyler yaparım	①	②	③	④	⑤
3	Davranışlarımı kontrol edemem	①	②	③	④	⑤

Ek 4.**Belirti Tarama Listesi (SCL-90)****SCL-90-R**

Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra her bir durumun, bugün de dahil olmak üzere son onbeş gün içinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini göz önüne alarak, cevap kağıdında belirtilen tanımlamalardan (Hiç / Çok az / Orta derecede / Oldukça fazla / İleri derecede) uygun olanının (yalnızca bir seçeneğin) altındaki kutuya bir (X) işareti koyunuz. Düşüncenizi değiştirirseniz ilk yaptığınız işaretleme tamami silmeyi unutmayınız. Lütfen anlamadığınız bir cümleyle karşılaştığınızda uygulamacıya danışınız.

1. Baş ağrısı
2. Sinirlilik ya da içinin titremesi
3. Zihinden atamadığınız, yineleyici, hoş gitmeyen düşünceler

Ek 5.

Etik Kurul Onayı

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

03.01.2024

Sayın Nihal Aydın

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2023/1636 proje numaralı ve "Büyüme korkusu, sorumluluk ve somatizasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Prof. Dr. Aşkın KIRAZ

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Koordinatörü

İntihal Raporu

NİHAL AYDIN TEZ

ORJİNALLİK RAPORU

% **14**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **11**

İNTERNET KAYNAKLARI

% **5**

YAYINLAR

% **8**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1 docs.neu.edu.tr %3
İnternet Kaynağı

2 Submitted to Yakın Doğu Üniversitesi %2
Öğrenci Ödevi

3 Sabır, Gamze. "Beliren yetişkinlik döneminde büyüme korkusu ve benlik farklılaşma düzeyinin ikili ilişkilerdeki çatışma çözme becerilerine olan etkisinin incelenmesi", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2024 %1
Yayın

4 www.researchgate.net %1
İnternet Kaynağı

5 acikbilim.yok.gov.tr %1
İnternet Kaynağı

6 acikerisim.gelisim.edu.tr %1
İnternet Kaynağı

7 Kumru, Mustafa. "Genç Yetişkinlerde Sorumluluk Duygusunun Özgüven, Suçluluk ve Utanç Bağlamında İncelenmesi", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023 %1

Özgeçmiş

Adı-Soyadı : Nihal AYDIN

Doğum Tarihi ve Yeri : 10.03.1969 Yatağan/Muğla

Öğrenim Durumu:

Lisans : İstanbul Üniversitesi Sosyoloji

Mesleki Deneyimi: Uzun yıllar kurumsal firmalarda danışmanlık yapmış. Milli Eğitim Bakanlığı Aile danışmanlığı eğitim programı, Dr. Alibabaoğlu Enstitüsü Jungiyen Analitik Psikoloji (FEPTO)Uluslararası Psikodrama Grup Terapisi Eğitim Programı, Maurizio Gasseau- Grup Terapisi ve Rüyalar, Trawma ve Yaşantılar, Rozie Teliş - Rol ve Kişilik Terosi Psikodrama , Jurge Burmesister - Trawma ile Başa Çıkma , Lafi Shpirer-Somatik-Trawma ile Psikodrama Manuelle Maciel-Sosyodrama Kuşakaşan Terapiler, Marcia Honig-Erotik Öz Psikodrama, Oded Nova-Ruhsal Trawma ve Psikodrama, Neve-Hanguet Chantal-Kuşaklardan Aktarımlar-Gölgelerimiz-Aile Dinamikleri (Manzara Genogram) Dr. Caner Bingöl-Psikopatoloji ve Psikodrama, Prof. Dr. Öget Öktem Tanör -Hafıza ve Bellek, Nöropsikoloji ,Trawmanın beyin üzerine etkileri, Rebecca Walters - Çocuk Psikodrama Grup Terapi, Leandra Perlotte - Kuşak aşan Terapi -TA Derneği -Joanna Beazley Richards -Transaksiyonel Analiz Ta 101 Ta 102, Denise Collins-The Hummingbird Effect Academy-Mindfulness, Çocuk ve Ergen Uygulamalı Oyun Terapisi, Yas ve Travma Danışmanlığı Psiko-Sosyal Onkoloji Danışmanlığı, Cinsel Terapi, Duygu Odaklı Çift Terapisi ,Yetişkin ve Ergen Şema Terapisi, MPPI kişilik Envanteri ,ACT Kabul Kararlılık Terapisi ,Bağımlık Terapisi, eğitimlerini almış. İstanbul Aydın Üniversitesi, Aile Danışmanlığı üzerine Yüksek Lisans yapmış, Yakın Doğu Üniversitesi Klinik psikoloji Yüksek Lisans yapmaktadır.